Niina Korpitie & Sanna Yritys

Ilmajoen perhekeskustiimi lapsiperheiden tukena

Vanhempien ja päivähoidon työntekijöiden tietämys tiimin tarjoamasta tuesta

Opinnäytetyö
Syksy 2014
SeAMK Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi (AMK)

SeAMK
SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijät: Niina Korpitie & Sanna Yritys

Työn nimi: Ilmajoen perhekeskustiimi lapsiperheiden tukena - Vanhempien ja päivähoidon työntekijöiden tietämys tiimin tarjoamasta tuesta

Ohjaaja: Arja Hemminki

Vuosi: 2014 Sivumäärä: 61 Liitteiden lukumäärä: 5

Opinnäytetyömme käsittelee Ilmajoen päivähoidon työntekijöiden ja lapsiperheiden tietämystä kuntansa perhekeskustiimistä ja sen toiminnasta. Tavoitteenamme oli saada haastatelluilta kattava kuva tiedon määrästä ja ajatuksista Ilmajoen perhekeskustiimistä. Lisäksi halusimme selvittää, mitä ja miten paljon perhekeskustiimistä tiedetään, mistä asioista kaivataan lisää tietoa sekä mistä toivoisi sitä saavan. Teoriaosuutemme käsittelee suomalaisia perheitä, päivähoitoa, varhaista tukea sekä perhekeskuksia.

Toteutimme opinnäytetyömme laadullisena tutkimuksena. Haastattelimme ilmajokelaisia lapsiperheitä ja kunnan päivähoidon työntekijöitä. Haastateltavia saimme yhteensä kymmenen (10), joista seitsemän (7) oli päivähoidon työntekijöitä. Haastattelut suoritimme syksyn 2014 aikana.

Tutkimustuloksista saimme selville, että tietämys perhekeskustiimistä vaihtelee sekä työntekijöiden että lapsiperheiden välillä. Tiedonmäärä osoittautui kuitenkin vähäiseksi ja sitä kaivataan lisää. Tutkimuksesta kävi ilmi, että perhekeskuksen sisältöön liittyvät käsitteet eivät olleet kaikilla haastatteluilla hallussa. Lisäksi perhekeskustiimi-käsitettä ei osattu kaikissa haastatteluissa erottaa perhekeskuksesta.

Avainsanat: perhekeskus, perhekeskustiimi, moniammatillisuus, varhaiskasvatus, varhainen tuki, perhe

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialization: Bachelor of Social Services

Authors: Niina Korpitie & Sanna Yritys

Title of thesis: Ilmajoki's family centre team to support families with children - Parents and day care workers' knowledge of providing support from a team

Supervisor(s): Arja Hemminki

Year: 2014 Number of pages: 61 Number of appendices: 5

Our thesis deals with the knowledge that day care workers and families have of Ilmajoki family centre team and its activities. Our goal was to obtain a comprehensive picture of the knowledge and thoughts about Ilmajoki family centre team.

In addition, we wanted to find out what and how much is known of the family centre team, about the issues on which more information is needed and where the information is wished from. The theory deals with Finnish families, day care, early support as well as family centres.

We carried out our study as a qualitative study. We interviewed families and municipal daycare workers from Ilmajoki. The total amount of interviewees was ten (10), of whom seven (7) were day care workers. The interviews were conducted during the autumn of 2014.

The results of the study showed that the knowledge of the family centre team varies between families and day care workers. The amount of knowledge turned out to be modest and more would be hoped for. The study also revealed that the family centre's concept was not fully understood by all the interviewees. Furthermore, the concept of family center team could not be distinguished from family centre.

Keywords: family centre, family centre team, multiprofessionalism, early childhood education, early support, family

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä 1

Thesis abstract 2

SISÄLTÖ 3

1 JOHDANTO 5

2 SUOMALAISEN PERHEEN MUUTOKSET 7

2.1 Suomalaiset perheet 7

2.2 Eron, työelämän ja sairastumisen vaikutukset perheeseen 10

2.3 Mielenterveys- ja päihdeongelma perheessä 11

2.4 Yhteiskunnan tuki perheille 12

2.5 Yhteisöllisyyden merkitys 13

3 PÄIVÄHOITO 16

3.1 Päivähoito subjektiivisena oikeutena 16

3.2 Kasvatuskumppanuus 18

3.3 Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa 19

4 PERHEIDEN VARHAINEN TUKI 21

4.1 Vanhemmuuden tukeminen 23

4.2 Varhainen tuki päivähoidossa 24

4.3 Lastensuojelun tuki perheille 24

5 PERHEKESKUS OSANA PERHEEN ARKEA JA LAPSEN KEHITYSTÄ 27

5.1 Perhekeskukset 27

5.2 Perhekeskusten palvelut ja toiminta 30

5.3 Moniammatillisuus perheiden kanssa tehtävässä työssä 31

5.4 Ilmajoen perhekeskustiimi 32
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS 35
6.1 Tutkimusmenetelmä 35
6.2 Tutkimusaineiston keruu 36
6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys 37
6.4 Tutkimustulosten analysointi 40
7 TUTKIMUSTULOKSET 43
JOHTOPÄÄTÖKSET 48
POHDINTA 53
LÄHTEET 55
LIITTEET 61

1 JOHDANTO

Saimme ajatuksen lähteä tutkimaan Ilmajoen perhekeskustiimiä hallinnon harjoittelun aikana viime keväänä. Halmeen, Kekkosen ja Perälän (2012,17) mukaan perhekeskusten toiminnan tavoitteena on lapsiperheiden muuttuneisiin palvelutarpeisiin vastaaminen toimimalla lähellä perheiden arkea ja vähentää lasten elinoloista johtuvia terveys- ja hyvinvointieroja. Lisäksi perhekeskusten tavoitteena on vanhempien voimavarojen vahvistaminen, perheiden integroiminen yhteiskuntaan sekä lapsen kasvua tukevien yhteisöjen luominen.

Perhekeskuksen yksi tarjoama palvelu on perhekeskustiimi, jonka tarkoituksena on tuottaa matalankynnyksen moniammatillista palvelua lapsiperheiden tukemiseksi. Perhekeskustiimiin kuulunut kiertävä erityislastentarhanopettaja ehdotti, että lähtisimme työstämään opinnäytetyötä aiheesta. Ilmajoen perhekeskustiimi on ollut toiminnassa vasta muutaman vuoden ajan, joten se on uusi tapa toimia perheiden hyväksi. Perhekeskustiimi halusi selvittää onko tieto tiimistä ja sen toiminnasta tavoittanut ilmajokelaiset lapsiperheet sekä päivähoidon työntekijät.

Toteutimme opinnäytetyömme laadullisena tutkimuksena, koska tarkoituksenamme oli selvittää Ilmajoen lapsiperheiden ja päivähoidon henkilöstön tiedonmäärää syvällisemmin kuin määrällisenä tutkimuksena olisi ollut mahdollista. Halusimme ottaa selvää mitä ja miten paljon perhekeskustiimistä tiedetään, mistä asioista vanhemmat ja työntekijät kaipaavat lisää tietoa ja mistä vastaajat toivoisivat sitä saavan. Muodostimme yhteensä 3 tutkimuskysymystä, joihin toivoimme saavan vastaukset tutkimuksen aikana. Tutkimuskysymyksemme olivat: 1. Onko perhekeskustiimin toiminnasta tarpeeksi tietoa ja miten tietoa voisi lisätä? 2. Missä yhteydessä perhekeskustiimi ja sen toiminta on tullut tutuksi? 3. Mitä perhekeskustiimi tekee ja ketä siinä työskentelee? Laadullinen tutkimus tuotti kattavat vastaukset kysymyksiimme. Tavoitteenamme oli saada haastatelluilta mahdollisimman kattava kuva heidän tiedon määrästään ja ajatuksista Ilmajoen perhekeskustiimistä, jotta tiimi voisi mahdollisesti hyödyntää tutkimuksesta saatuja tuloksia.

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen siitä syystä, että mediassa on uutisoitu viime vuosina paljon aiheista, jotka koskettavat perheitä ja heille suunnattuja pal-

veluita. Uutisista kumpuaa, että tarvittaviin palveluihin ei ohjata riittävän ajoissa tai palveluntuottajan resurssit ovat liian vähäiset laadukkaan palvelun tuottamiseksi. Myös perheille tarjottavien palvelujen sisältö ei aina kohtaa perheiden tarvetta. Esimerkkinä tästä on toukokuussa 2012 paljon uutisoitu 8-vuotiaan Eerika-tytön murha. Mielestämme riittävä tiedottaminen palveluista voisi ennaltaehkäistä ongelmien kasvun ja kasaantumisen, jotta tällaisilta tragedioilta voitaisiin mahdollisesti välttyä.

Opinnäytetyömme alussa käsittelemme suomalaisia perheitä koskevia muutoksia, jotka näkyvät muun muassa palvelutarpeen lisääntymisessä ja palveluiden kehittämisessä. Toisessa luvussa kerromme yleisellä tasolla päivähoidosta, kasvatuskumppanuudesta sekä esittelemme Ilmajoen varhaiskasvatuspalveluita. Ilmajoen varhaiskasvatuspalvelut esittelemme siitä syystä, koska suoritimme osan haastatteluistamme Ilmajoen päivähoidon työntekijöille ja lisäksi haastattelupaikkoina käytimme kunnan päiväkoteja.

Varhaisen tuen näkyminen päivähoidossa, vanhemmuuden tukeminen ja lastensuojelun tarjoama tuki perheille tulevat esille seuraavassa luvussa. Päivähoito ja perhekeskustiimi ovat toiminnallaan osa ennaltaehkäisevää lastensuojelua. Lisäksi perhekeskustiimi voi toimia yhteistyössä lastensuojelun kanssa perheiden tukemiseksi. Perhekeskus osana perheen arkea ja lapsen kehitystä – luvussa käsittelemme perhekeskuksia sekä niiden toimintaa ja tavoitteita. Lisäksi tässä luvussa kerromme moniammatillisuudesta ja tuomme tutuksi Ilmajoen perhekeskustiimin. Sen jälkeen kuvaamme tutkimuksemme toteutusta, tutkimuksestamme saatuja tuloksia, johtopäätöksiä sekä lopuksi työssä tulee pohdinta-luku.

Tutkimuksemme suoritimme Ilmajoella useassa eri päiväkodissa teemahaastattelu – menetelmällä. Haastattelimme seitsemää päivähoidon työntekijää ja kolmea alle kouluikäisen lapsen vanhempaa. Saadaksemme tutkimukseemme haastateltavia lähetimme Ilmajoen päivähoidon esimiehille saatekirjeen (Liite 3), jossa kerroimme toteutettavasta tutkimuksesta ja mahdollisuudesta osallistua siihen. Päivähoidon esimiehet tiedottivat saatekirjeemme avulla tutkimuksesta sekä työntekijöille että vanhemmille. Tutkimusaineistoa saimme kerättyä laadullisen tutkimuksen toteutumiseksi riittävästi ja pääsimme tutkimukselle asettamiimme tavoitteisiin.

2 SUOMALAISEN PERHEEN MUUTOKSET

Halusimme aloittaa opinnäytetyömme teoriaosuuden käsittelemällä suomalaisen perheen muutoksia. Perheiden muutoksien vuoksi on kasvanut tarve tuottaa palveluita, jotka ottavat huomioon koko perheen kokonaisvaltaisesti. Nykyisin yhä enemmän sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset tekevät yhteistyötä lasten vanhempien kanssa, joka tulee esille muun muassa siten, että ammattilaisten lisäksi tuen tarvetta määrittelevät vanhemmat. Tämän ansiosta perheen tarvitsema tuki saadaan kohdennettua oikein. Laadukkaan ja asiakaslähtöisen työn tekemiseksi ammattilaisten tulisi olla tietoisia perheissä tapahtuvista muutoksista ja lisäksi yhteiskunnallisista muutoksista, kuten esimerkiksi väestön ikääntymisestä, lisääntyneestä maahanmuutosta sekä perherakenteiden muutoksista.

Tässä luvussa tarkastelemme aluksi Suomen väestöä, sen muutoksia ja siihen vaikuttavia asioita. Tuomme esille myös perheitä koskevia tilastotietoja sekä pyrimme kuvion ja taulukon avulla selkiyttämään niissä tapahtuneita muutoksia. Lisäksi käsittelemme perheisiin ja vanhemmuuteen liittyviä seikkoja, kuten yhteisöllisyyttä, avioeroja, perheen ja työelämän yhteensovittamista, psyykkistä oirehdintaa, päihdeongelmaa ja toimeentuloa. Olemme koonneet tietoa myös lasten hyvinvoinnista, hyvinvointipalveluiden merkityksestä ja yhteiskunnan tehtävistä koskien lapsia ja heidän asemiaan. Näitä asioita tuomme esille, jotta lukija ymmärtäisi, minkälaisia suomalaiset perheet nykypäivänä ovat ja minkälaisia ongelmia ne kohtaavat sekä miten ongelmat ilmenevät tai minkälaista apua niihin tulisi tarjota.

2.1 Suomalaiset perheet

Suomen väkiluku oli vuoden 2013 lopussa Tilastokeskuksen mukaan 5 451 270 henkilöä (Väestörakenne, 21.3.2014). Väkiluku kasvaa Suomessa tasaisesti, koska kuolleisuus on vähentynyt ja maahanmuutto on lisääntynyt. Syynä Suomen väestön ikääntymiselle on nuorten ikäluokkien pienentyminen ja sodan jälkeen syntyneiden, jo ikääntyneiden, suuri määrä. On arvioitu, että vuonna 2020 jo neljännes Suomen väestöstä olisi ikääntyneitä. Väestörakenteen muutokseen vaikuttaa väestön ikääntymisen lisäksi ensisynnyttäjien keski-iän kasvu. (Karvonen,

Moisio & Simpura 2009, 21–23.) Lain mukaan ikääntyneellä väestöllä tarkoitetaan väestöä, jolla on oikeus vanhuuseläkkeeseen (L 28.12.2012/980). Yleisesti ottaen vanhuuseläke myönnetään 65 vuotta täyttäneille (Vanhuuseläke, 30.6.2014).

Koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelujen kysynnässä tulee esille väestön ikäluokkien muutokset. Väestön siirtyessä haja-asutusalueilta kaupunkeihin varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluiden tarve lisääntyy nopeasti. Paikoittain se saattaa olla niin nopeaa, ettei siihen ehditä varautua. Suomessa yhden ja kahden hengen taloudet ovat yleistyneet ja lapsiperheiden osuus on vähentynyt. Selkeä valtaenemmistö kuitenkin asuu keskikokoisissa 2 - 4 hengen perheissä. Nuoret perheellistyvät aikaisempaa myöhemmin ja suurperheiden määrä on vähentynyt. (Karvonen ym. 2009, 22–23.)

Tilastokeskuksen (Lapsiperheiden määrä… 2014) tuottaman tilaston perusteella vuonna 2013 Suomessa oli 576 000 lapsiperhettä ja keskimääräinen lapsiluku oli 1,84. Kuvio 1. osoittaa, että lapsiperheiden osuuden vähentymisestä huolimatta, keskimääräinen lapsiluku on pysynyt lähes samana jo vuosikymmeniä.

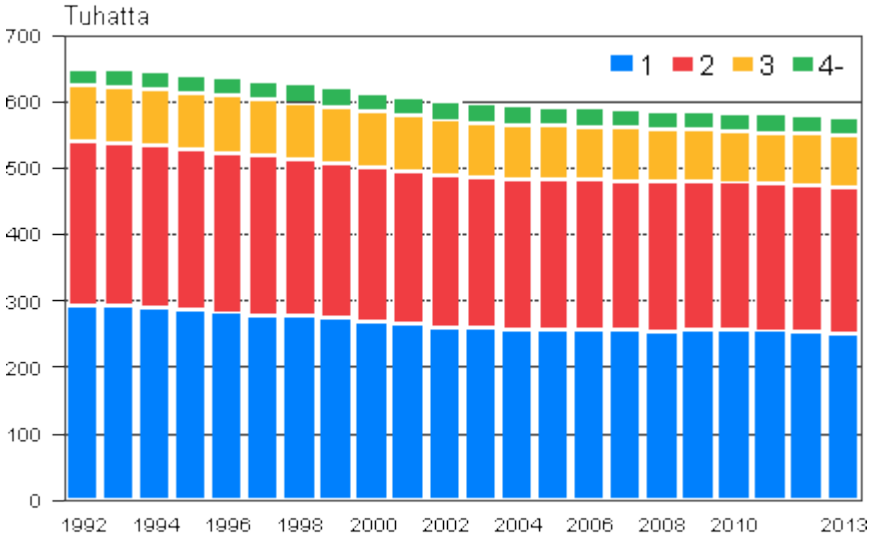

Kuvio 1. Lapsiperheiden lasten lukumäärä 1992–2013 (Lapsiperheiden määrä… 2014).

Tilastokeskuksen (Lapsiperheiden määrä… 2014) mukaan vuonna 2013 perheissä oli 1 057 000 alle 18-vuotiasta lasta. Suurin osa (43 prosenttia) perheistä oli yksilapsisia. Suomen väestöstä 40 prosenttia on lapsiperheitä, joista taulukon 1. mukaan 60 prosenttia on avioparin ja 19 prosenttia avoparien perheitä. Lapsiperhei-

den määrä on kasvanut jatkuvasti ja kuten taulukosta on luettavissa, avioparien muodostamien perheiden määrä on laskenut kuten myös äidin ja lasten muodostamat yksinhuoltajaperheet. Sen sijaan avoparien muodostamat perheet ja yksinhuoltajaperheet, joissa huoltajana toimii lasten isä, ovat lisääntyneet viime vuosien aikana. Yli 400 lapsiperheessä vanhempina on saman sukupuolen rekisteröity pari ja uusperheitä oli 53 000 vuonna 2013.

Taulukko 1. Perheet tyypeittäin vuosina 2010–2013 (Lapsiperheiden määrä… 2014).

Perhetyyppi	2010	2011	2012	2013
Perheitä yhteensä	1 455 073	1 460 570	1 465 733	1 471 085
Aviopari ja lapsia	446 433	442 257	439 194	434 571
Avopari ja lapsia	117 254	118 054	118 136	120 040
Äiti ja lapsia	149 651	149 196	149 143	149 110
Isä ja lapsia	30 278	30 534	30 714	30 955
Perheen keskikoko	2,79	2,79	2,78	2,77

Taulukosta on huomattavissa, että yksinhuoltajaperheitä on paljon. Yksi mahdollinen syy yksinhuoltajuudelle on avioerojen suuri määrä. Castrén (2009, 106–107) tuokin esille, että vuosittain yli 13 000 avioliittoa päättyy eroon Suomessa. 1990-luvun alussa avioerojen määrä on vakiintunut tälle tasolle. Väestötieteilijät ovat sitä mieltä, että mikäli samankaltainen kehitys jatkuu, lähes puolet avioliitoista tulisi purkautumaan. Avioerot ovat niin sanotusti arkipäiväistymässä.

2.2 Eron, työelämän ja sairastumisen vaikutukset perheeseen

Vanhempien erolla on aina vaikutuksia lapsiin. Lapsen reagointiin erotilanteessa vaikuttavat iän lisäksi myös muun muassa perheen tilanne ja läheisten aikuisten tarjoama tuki. Pienellä lapsella on vaikeuksia pukea sanoiksi, mitä tunteita ero hänessä herättää. Olisikin erityisen tärkeää saada lapsi kokemaan, että molemmat vanhemmat yhä rakastavat häntä erosta huolimatta. Erotilanteissa tulisi asettaa lapsen etu tärkeimmäksi asiaksi ja huolehtia siitä, että vanhempien väliset ristiriidat eivät siirry lapsen ja vanhemman väliin. (Vanhempien ero, [Viitattu 29.9.2014].)

Työelämän muutokset vaikuttavat siihen, miten kasvatusvastuu jakautuu perheen ja yhteiskunnan välille. Työn viedessä enemmän aikaa vanhemmilta, lapset joutuvat viettämään pidempiä aikoja päivähoidossa. Tällöin osa lasten kasvatusvastuusta siirtyy vanhemmilta ammattilaisten tehtäväksi, jolloin ammattilaisten ja vanhempien välisen yhteistyön merkitys korostuu. (Reuna 1999, 59, Karilan & Nummenmaan 2001, 16 mukaan.) Tilastokeskuksen (Kaksi kolmesta alle… 22.3.2013) tietojen perusteella juuri päiväkoti-ikäisten lasten vanhemmat ovat eniten töissä. Korkein työllisyysaste oli vuonna 2011 sellaisilla miehillä ja naisilla, joiden lapset olivat 3-6 vuoden iässä. Alle 3-vuotiaiden lasten äidit ovat kuitenkin työllisyysasteen (44,3 prosenttia) mukaan kotona pienten lastensa kanssa.

Suomessa on tehty useita tutkimuksia, joissa on todettu perheen ja työn yhteen sovittamisen olevan haastavaa. Rönkän & Kinnusen (2002, 4-5) mukaan vanhemmille muodostuu paineita muun muassa perheen ja työn yhteensovittamisesta. Näitä paineita luovat yhteiskunnan lisäksi lähipiiri. Kivimäen ([Viitattu 10.9.2014], 190–192) mukaan työelämä on muuttunut etenkin siten, että entistä enemmän töitä viedään kotiin tietokoneiden yleistettyä kotitalouksissa. Tekniikan vuoksi kotona tehtävä työ saattaa viedä perheeltä yhteistä aikaa. Toisaalta tämä muutos on tuonut mukanaan vapautta työntekoon, koska on vapaus valita aika ja paikka, missä töitä tekee. Tämä puolestaan helpottaa työn ja perheen yhteensovittamista.

Vanhemman sairastuminen fyysisesti tai psyykkisesti koskettaa kaikkia perheenjäseniä. Sairaus vaikuttaa monella tapaa perheen sisäiseen ilmapiiriin, muun muassa aiheuttamalla pelkoa ja surua. Ymmärrys vanhemman sairautta ja vaikeuksia kohtaan on edellytys toimivalle perhe-elämälle. Lapsi saattaa vältellä kysymyksiä,

jotka koskevat vanhemman sairautta. Vanhemman olisikin hyvä itse ottaa esille sairautensa ja kertoa siitä lapsille. (Vanhemman vakava sairaus, [Viitattu 29.9.2014].)

Jallinojan (2006 66, 68) mukaan Helsingin Sanomissa lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten kirjoittamista mielipidekirjoituksista ja uutisista nousi esille yhteinen sanoma, että suomalaiset perheet voivat huonosti. Ammattilaiset toivoivatkin lisää resursseja, jotta lisääntyneet ja vaikeutuneet asiakkaiden ongelmat saataisiin hoidetuksi.

2.3 Mielenterveys- ja päihdeongelma perheessä

Vanhemman mielenterveyshäiriöt saattavat vaarantaa lapset psykiatrisille häiriöille. Tällöin lapsella todetut psykiatriset häiriöt alkavat varhaisemmassa iässä, ovat vaikeampia hoitaa ja ovat kestoltaan pidempiä, kuin silloin, jos vanhemmalla ei ole mielenterveyshäiriöitä. Varhaislapsuudessa psykiatriset häiriöt näyttäytyvät usein käytösongelmina ja ahdistushäiriöinä. Lapseen vaikuttavat sekä mielenterveyshäiriön pitkäkestoisuus että häiriön vaikutukset vanhemman vuorovaikutustaitoihin ja toimintakykyyn. (Solantaus & Paavonen 2009.)

Lapsen normaalille ja terveelle kehityksille luo riskejä vanhemman mielenterveyshäiriöt tai päihderiippuvuus. Mikäli vanhemmalla on mielenterveys- tai päihdeongelma, on lapsella suurempi riski sairastua mielenterveydellisiin häiriöihin lapsuudessa ja aikuisiässä. Mielenterveyden häiriöt ja päihdeongelmat voivat heikentää ihmissuhdetaitoja sekä kuluttavat voimavaroja. Tällaisten muutosten seuraukset heijastuvat vanhemmuuteen ja perheen sisäiseen vuorovaikutukseen. Varhainen puuttuminen on tärkeää, sillä ongelmia voidaan ennaltaehkäistä ja auttaa perheitä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. (Lapsen ja vanhemman… [Viitattu 28.9.2014].)

Suomessa lasten hyvinvointi on eriarvoistunut ja erilaistunut. Suomalaisista lapsista enemmistö voi kohtuullisen hyvin, mutta arviolta noin 15–20 prosentilla lapsista ja nuorista on havaittavissa eriasteista mielenterveydellistä tai psykososiaalista oirehdintaa. Suomen lapsista pieni osa (5-10 prosenttia) voi pahoin perheen ongelmien vuoksi. Lasten pahoinvoinnin syynä ovat pääasiassa vanhempien ongel-

mat, esimerkiksi päihderiippuvuus, mielenterveydelliset ongelmat, väkivalta tai riitaisa parisuhde. Suurimpana näistä syistä esittäytyy vanhempien alkoholin liikakäyttö. Lasten elämään kohdistuvat alkoholinkäyttöön liittyvät haittavaikutukset eivät esiinny vain alkoholiriippuvaisten perheissä vaan myös perheissä, joissa ajoittain alkoholia käytetään harkitsemattomasti. Korjaavien erityispalveluiden, esimerkiksi lastensuojelun, lastenpsykiatrian ja erityisopetuksen, kysyntä ja tarve ovat kasvaneet. (Aula, [Viitattu 5.10.2014].)

> Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. (L 13.4.2007/417.)

2.4 Yhteiskunnan tuki perheille

Nätkin (2009, 68) on sitä mieltä, että vanhempien ollessa kykenemättömiä vastuulliseen kasvatustehtävään sekä huoltajana toimimiseen, on yhteiskunnan tehtävänä lapsen edun suojeleminen ja puolustaminen. Lasten asema yhteiskunnassa on vahvistunut 1990-luvusta alkaen. Entistä enemmän ajatellaan, että lasta on varjeltava vanhempiensa alkoholinkäytön seurauksilta. Yhteiskunnan tehtävä onkin saada vanhemmat ”näkemään” lapsensa, sillä alkoholiongelmasta kärsivien vanhempien silmissä lapsi saattaa olla kuin ”näkymätön”. Yhteiskunnan tehtävällä on suuri merkitys, sillä turvalliseksi koettu lapsuus on edellytys tasapainoiseksi aikuiseksi kehittymiselle. Viime vuosikymmeninä tehdyissä vanhempien alkoholin kulutukseen liittyvissä tarkasteluissa on yhä enemmän kiinnittynyt huomio äitiin ja lapseen tai raskauteen ja sikiöön.

Hyvinvointipalveluilla on suuri taloudellinen merkitys lapsiperheille, koska lapsiperheet ovat monipuolisimmin palveluiden asiakkaina ja niiden piirissä. Sosiaalipalveluiden taloudellinen merkitys on pienempi kuin esimerkiksi koulutus- ja terveyspalveluilla, koska niitä käytetään pääasiassa vain tietyissä elinkaarenvaiheissa. Sosiaalipalveluiden käyttö ei riipu tulotasosta, vaan niiden käyttö on kaikissa tuloluokissa tasaista. (Hyvinvointipalvelujen taloudellinen merkitys… 28.4.2014.)

Hyvinvointivaltion mahdollistamalla turvalla ja toimeentulolla on lisääntynyt tarve, koska perheet kokevat olonsa epävakaiksi ja samaan aikaan työmarkkinat ovat vaihtelevia (Perheiden taloutta tuettava, [Viitattu 26.9.2014]). Vuonna 2012 pienituloisissa kotitalouksissa oli 635 000 henkilöä, joka kattaa väestöstä 11,9 prosenttia (Tulot ja kulutus 16.4.2014). Eniten huolta taloudesta kantavat yksinhuoltajat ja perheet, joissa on alle 3-vuotias lapsi sekä monilapsiset perheet, joilla on muita perhemuotoja suurempi vaara jäädä toimeentulorajan alapuolelle. Monilapsisissa perheissä taloudellisia huolia tuottavat suuret asumiskulut ja lasten hoito kotona, jotka eivät heijastu yhtä suurina paineina pienempiin lapsiperheisiin. (Perheiden taloutta tuettava, [Viitattu 26.9.2014].)

2.5 Yhteisöllisyyden merkitys

Perhekeskukset kokoavat palvelut yhteen palvelukokonaisuuksiksi. Tämä antaa mahdollisuuden tarvittaessa tarjota perheille erityistä ja kohdennettua tukea peruspalveluissa. Perhekeskusten tarkoituksena on ehkäistä syrjäytymistä vahvistamalla osallisuutta ja tukemalla yhteisöllisyyttä. (Halme ym. 2012, 17.)

Perheiden ja lasten hyvinvoinnin tukeminen kuuluu valtion lisäksi jokaiselle kansalaiselle. Niin sanotuilta tavallisilta kansalaisilta saatu apu on monesti parasta tukea perheille, koska heidän on helppo asettua perheen asemaan. Erityisesti samassa tilanteessa olevilta saatu vertaistuki on isossa roolissa lapsiperheiden arjessa ja ongelmissa. Vuorovaikutuksessa muiden kansalaisten kanssa tapahtuvaa yhteenkuuluvuutta kutsutaan yhteisöllisyydeksi.

Tuomi (2005, 158) on sitä mieltä, että yhteisöllisyydelle on monia määritelmiä ja siitä syystä sitä on pidetty jo pitkään ongelmallisena sosiologiassa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (Mitä yhteisöllisyys on? [Viitattu 30.9.2014]) kuitenkin määrittelee, että yhteisöllisyys tarkoittaa osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta, joihin kaikilla ihmisillä on tarvetta ja se rakentuu yhteisön välisessä vuorovaikutuksessa. Yhteisöllisyydellä tiedostetaan ja tehdään näkyväksi jonkun asian ympärille rakentuvan yhteisön toiminta, periaatteet ja arvot. Yhteisön vahvuus riippuu siitä, kuinka monipuolinen sen jäsenistö on, mutta se on ongelmien esiintyessä selkeä voimavara ja mahdollisuus. Luottamus yhteisön jäseniä kohtaan on tärkeä osa yhteisöllisyyttä.

Pluralismi on ensimmäinen yhteisöllisyyden tunnusmerkeistä. Yhteisöjen välinen pluralismi tarkoittaa, että eri yhteisöt kunnioittavat tiettyjä arvoja ja ne perustuvat yhteiskunnallisille pyrkimyksille. Tällainen pluralismi on ensisijaisesti yhteisöjen välistä, mutta sitä on myös yhteisön sisäistä. Yhteisön jäsenien tulisi omaksua tietynlaiset päämäärät, kulttuurit sekä toimintatavat ja siten yhteisöstä muodostuu toimiva. Toinen yhteisöllisyyden tunnusmerkeistä on avoin vuorovaikutus yhteisön sisällä. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että yhteisön jäsenillä on vapaus valita yhteisönsä ja halutessaan poistua yhteisöstä. Kolmas tärkeä tunnusmerkki on mahdollistaminen, joka tulee esille siten, että yhteisön avulla saadaan enemmän aikaan kuin yksilöittäin. Neljäs tunnusmerkeistä on spontaani kehitys, joka tarkoittaa, että yhteisöillä on mahdollisuus suunnitella oma toimintansa ilman ulkopuolisten puuttumista siihen. Yhteisön jäsenten valinnoilla ja toiminnalla mahdollistetaan yhteisön kehitys. (Harisalo & Miettinen 2004, 138–140.)

Hautamäki (2005, 7-9, 13) esittää, että yhteisöllisyys on vahvistumassa. Yhteisöllisyys on yksi erottamattomista ihmisen historian osista, joka ilmenee uusissa muodoissa entiseen verrattuna, esimerkiksi internetissä. Yhteiskuntatutkimus painottaa, että yhteisöt perustuvat identiteetin sekä merkityksen etsimiseen. Yksi tärkeimmistä yhteisöllisyyttä ylläpitävistä voimista on kyky nähdä yhteiset merkitykset. Kommunikaatio on keskeistä yhteisöissä, mutta se ei välttämättä perustu kasvotusten käytävään vuorovaikutukseen. Saastamoinen (2011, 62, 81) tuo esille, että yksilöiden oma identiteetti muotoutuu yhteisöjen kautta kun taas yksilöt koostavat yhteisön. Entistä enemmän ihmiset ovat keskenään vuorovaikutuksessa hyödyntäen tietokoneita kommunikaation välineinä.

Mediateknologian kehityksen myötä ihmisten välinen sosiaalinen kanssakäyminen on muuttunut. Yhteisöllisyys on saanut rinnalleen uusia muotoja, kuten media- ja internetympäristöistä. Tämän myötä yhteisöllisyys muuttui yksilöllisemmäksi ja vapaamuotoisemmaksi. Yksilöillä on enemmän vapauksia omia sosiaalisia identiteettejä ja elämäntyylejä kohtaan. Aikaisemmin yhteisöllisyys saatettiin kokea rajoittavana tai jopa pakottavana. (Kangaspunta 2011, 7.)

Palovaaran (2008) mukaan individuaaliset arvot ovat nykypäivänä nousseet yhteisöllisten arvojen edelle, mutta yhteisöllisyyttä kaivataan edelleen. Harrastustoiminnalla yritetään nykyään tyydyttää tätä yhteisöllisyyden tarvetta. Terveyden ja

hyvinvoinnin laitoksen (Mitä yhteisöllisyys on? [Viitattu 30.9.2014]) kertomana ihmisten välinen vuorovaikutus sekä yhteisöllinen elämäntapa luovat edellytyksiä hyvinvoinnille ja elämänhallinnalle. Täten yhteisöllisyys ei ole vain aikuisille suunnattu voimavara, vaan myös lapsilla on oikeus yhteisöllisyyteen. Lapsi saa yhteisöllisyyden kautta sosiaalista pääomaa, joka lisää lapsen hyvinvointia.

3 PÄIVÄHOITO

Tässä luvussa tarkastelemme päivähoitoa, joka tukee merkittävästi perheitä heidän arjessaan. Kerromme päivähoidosta osana opinnäytetyötämme, koska haastattelimme tutkimustamme varten päivähoidon työntekijöitä ja alle kouluikäisten lasten vanhempia. Täten päivähoito on oleellinen osa opinnäytetyötämme ja tekemäämme tutkimusta. Aluksi kerromme varhaiskasvatusta ohjaavista laeista, sopimuksista ja määräyksistä sekä päivähoitopaikan hakemista koskevista säännöistä. Lisäksi tuomme esille millaista varhaiskasvatusta Ilmajoen kunta tarjoaa tänä päivänä. Päivähoito ei ole nykyään vain ”hoitopaikka” vanhempien työssä käymisen ajaksi, vaan sillä on merkittävä rooli sekä lasten kasvun ja kehityksen tukemisessa että vanhemmuuden tukemisessa.

Päivähoidossa olevat lapset viettävät ison osan päivästään hoidossa ja perheen tai lapsen ongelmat tulevatkin siellä helposti esille. Päivähoidon henkilökunnan tulisi työssään pystyä vastaamaan näihin ongelmiin ja järjestää perheille apua ja tukea. Siten päivähoito on toiminnallaan osa ennaltaehkäisevää lastensuojelua. Tästä syystä halusimme tarkastella kasvatuskumppanuus-käsitettä ja sen merkitystä varhaiskasvatuksessa. Päivähoidolla on vanhempien lisäksi merkittävä rooli lapsen tuen tarpeen arvioinnissa ja päivähoito voi toimia yhtenä lapsen erityisen tuen kuntoutusmuotona. Myös perhekeskustiimi tukee omalta osaltaan erityisen tuen tarpeessa olevia ja siitä syystä tässä luvussa kerromme erityisestä tuesta ja sen eri muodoista.

3.1 Päivähoito subjektiivisena oikeutena

Kaikilla alle kouluikäisille lapsilla Suomessa on subjektiivinen oikeus päivähoitoon. Kunnilla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatuspalveluita väestön tarpeen mukaan. Lain mukaan kunnilla on velvollisuus huolehtia lasten päivähoidon järjestämisestä (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 98). Järvisen ym. (2009, 89) mukaan seuraavat lait, määräykset ja sopimukset ohjaavat varhaiskasvatusta:

- Suomen perustuslaki

- kuntalaki
- laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta /julkisuuslaki
- hallintolaki
- lastensuojelulaki
- perusopetuslaki
- sosiaalihuoltolaki
- laki lasten päivähoidosta
- asetus lasten päivähoidosta
- laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi
- laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista
- asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista
- varhaiskasvatustyöryhmän muistiot
- periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista
- esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet
- varhaiskasvatus suunnitelman / VASUn perusteet, valtakunnallinen VASU, kuntakohtainen VASU, päiväkotikohtainen VASU, lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma
- Yhdistyneiden Kansakuntien Lasten Oikeuksien julistus
- sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön eettiset ohjeet.

Päivähoitohakemus tulisi tehdä viimeistään neljä kuukautta ennen päivähoitopaikan tarvitsemista. Päivähoitopaikkaa on haettava aina mahdollisimman ajoissa. Mikäli tarve päivähoidolle ei kuitenkaan ole ennakoitavissa, esimerkiksi elämäntilanteen muutoksista johtuen, on hakemus tehtävä viimeistään kaksi viikkoa ennen hoitopaikan tarvitsemista. (Päivähoitopaikan hakeminen 24.1.2013.)

Ilmajoen kunnassa Etelä-Pohjanmaalla toimii kymmenen päiväkotia (Päivähoitopaikat, [Viitattu 5.9.2014]). Esiopetusta järjestetään yhdessätoista yksikössä, joista kahdeksan toimii päiväkotien yhteydessä (Esiopetus, [Viitattu 5.9.2014]). Vuorohoitoa järjestetään kahdessa päiväkodissa ja yhdessä ryhmäperhepäivähoitokodissa. Vuorohoito ei kuulu subjektiivisen oikeuden piiriin, vaan sitä on mahdollisuus saada, jos molempien vanhempien tai muiden lapsen kanssa asuvien aikuisten työtehtävät tai opiskelut muodostavat sen tarpeen. (Vuorohoito päivähoidossa, [Viitattu 6.9.2014].)

3.2 Kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatuksessa vanhempien ja päivähoidon välisen yhteistyön merkitys on kasvanut. Tätä yhteistyötä kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuudella pyritään tukemaan ja edistämään lapsen suotuisaa kasvua ja kehitystä. Yhteistyön avulla lapsen tukeminen on kokonaisvaltaisempaa, koska vanhemmat ovat lapsen elämän asiantuntijoita ja päivähoidon työntekijät tuovat esille ammatillisen näkökulman. Lapsen käyttäytyminen voi vaihdella eri ympäristöissä, kuten päiväkodissa ja kotona, joten on tärkeää, että vuorovaikutus yhteistyössä toimii. Tällöin esimerkiksi vanhemmat tulevat tietoisiksi, jos lapsen käytöksessä päiväkodissa ilmenee huolenaihetta. Päivähoidon ja vanhempien yhteistyöstä on mainittu myös päivähoitoa koskevassa lainsäädännössä.

> Päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö. (L 19.1.1973/36.)

Viime vuosikymmenien aikana on vakiintunut käsite ”kasvatuskumppanuus”, puhuttaessa varhaiskasvatuksen ja vanhempien välisestä yhteistyöstä. Valtakunnallisissa varhaiskasvatuksen linjauksissa (2002) esitettiin yhdeksi tavoitteeksi kehittää palvelujärjestelmää ottaen huomioon vanhempien ja päivähoidon henkilöstön kasvatuksellinen kumppanuus. Kasvatuskumppanuus kuuluu päivähoidon arkeen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005) mukaan. Jo vuonna 1986 Unescon raportissa ”Working together” (Mittler, Mittler & McConachie 1986) kumppanuus (partnership) on esitelty ammattilaisten ja vanhempien välisen yhteistyön keskeiseksi periaatteeksi. (Määttä & Rantala 2010, 130.)

Määtän & Rantalan (2010, 130–131) mukaan kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan ammattilaisten ja vanhempien välistä suhdetta, jolloin he sitoutuvat yhdessä tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Tällöin päivähoidon ammattilaiset ja vanhemmat ovat tasavertaisia. Kasvatuskumppanuuden periaatteita ovat luottamus, dialogisuus, kunnioitus ja kuuleminen. Kumppanuus jaettuna kasvatustehtävänä tarkoittaa sitä, että kasvattajat ovat vastuussa lapsen päivähoidossa viete-

tystä ajasta ja vanhemmat siitä ajasta, jolloin lapsi on kotona. Näiden kahden kasvupaikan on tarkoitus muodostaa lapsen kehitystä tukeva kokonaisuus.

Kasvatuskumppanuuden tulisi olla luonnollinen osa lapsen varhaiskasvatusta. Lapsen tarpeet ovat kasvatuskumppanuuden lähtökohtana ja sen yhtenä tavoitteena on lapsen hyvinvoinnin turvaaminen. Lisäksi sen tavoitteena on mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tunnistaa lapsen tuen tarpeet. Ammattilaiset ja vanhemmat luovat yhteistyössä suunnitelman, miten lasta tuetaan kasvatusympäristöissä. Kasvatuskumppanuudelle olennaiset dialogisuus ja avoimuus tulisi säilyä myös ongelmatilanteissa. (Vanhempien osallisuus lasten… 2005, 31–32.)

3.3 Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa

Julkisista tiedotusvälineistä nousee esille huoli lapsista, jotka tarvitsevat erityistä tukea. Päivähoito- ja neuvolapalvelut kohtaavat kunnan lähes jokaisen lapsiperheen ja siitä syystä toimijoiden tulisi miettiä menettely- ja toimintatapoja, joiden avulla lapsen tuen tarve havaitaan ja tarpeita tuetaan. Peruspalveluiden henkilöstön olisi tärkeää yhdessä sopia menetelmiä, joilla havaitsemista, arviointia ja ohjausta toteutetaan. Menetelmiä tulisi suunnitella siitä lähtökohdasta, että perheitä osattaisiin ohjata erityispalveluiden, kuten esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolan, lastensuojelun tai päihdetyön, piiriin. (Heinämäki 2004, 3, 10.)

Lain mukaan kunnilla tulisi olla käytettävissä päivähoidossa erityislastentarhanopettajien palveluita esiintyvän tarpeen mukaan (L 19.1.1973/36). Lasten yksilölliset toimintamahdollisuudet sekä niissä tarvittavat tuen ja ohjauksen määrät on tunnistettava arvioitaessa lasten tuen tarvetta. Varhaiskasvatuksen tukitoimet on aloitettava viipymättä, kun tuen tarve on havaittu. Tukitoimien tavoitteena on ehkäistä lasten ongelmien kasaantumista. (Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa 2005, 35.)

Tuen tarpeen arviointi ja diagnosointi on usein haastavaa, kun kyseessä on pieni lapsi ja hänen tuen tarpeensa. Tuen tarvetta arvioitaessa tärkeää on pohtia, mikä on lapsen tavallista käytöstä ja kehitystä ja mihin hän tarvitsisi tukea. Arvioinnissa huomioidaan lapsesta luotu kokonaiskuva, joka sisältää hänen vahvuutensa, mielenkiinnon kohteensa ja tuen tarpeensa. Arviointi on moniulotteista ja sitä tehtäes-

sä on hyvä muistaa, että tuen tarve liittyy usein ohimenevään vaiheeseen. Lapsen tuen tarve saattaa liittyä kasvuympäristön vaikutukseen tai kehityksellisiin ominaisuuksiin. (Heinämäki 2004, 22–23, 25.)

Yleisin erityisen tuen järjestämistapa on niin sanottu yksilöintegraatio eli tukea tarvitseva lapsi sijoitetaan tavalliseen lapsiryhmään. Tärkeää integraatiossa on, että lapsi saa toimia tavallisessa lapsiryhmässä ja sosiaaliset kontaktit muihin lapsiin mahdollistetaan esimerkiksi leikin avulla. Merkittävä laatutekijä erityisen tuen järjestämisessä on taata ihmissuhteiden pysyvyys. Lapsen yksilölliseen tukemiseen muodostuu haasteita ilman suunnitelmallista ja pitkäjänteistä kasvatusta. (Heinämäki 2004, 14, 18.)

Erityistä tukea voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Tuki voi toimia oppimisen, kommunikoinnin, liikkumisen, sosiaalisen vuorovaikutuksen sekä omatoimisuuden ja itsenäisyyden mahdollistajana. Kommunikoinnin tuki voi olla esimerkiksi viestintähalun ja -kyvyn vahvistamista sekä puheen tai kielen kehitystä. Liikkumiseen liittyvä erityinen tuki tarkoittaa apuvälineiden käyttöä tai harjoitusten ja tilajärjestelyjen tekoa. Sosiaalista vuorovaikutusta voidaan tukea esimerkiksi ohjaamalla lapsi ottamaan kontakteja muihin lapsiin ja opettamalla tunteiden hallintaa. Lapsen oppimisen tukeen kuuluu muun muassa kuullun ymmärtämisen ja hahmottamisen harjoituksia. (Heinämäki 2004, 26–28.)

4 PERHEIDEN VARHAINEN TUKI

Varhaisen puuttumisen käsite yhdistetään useimmiten lapsiin, nuoriin ja perheisiin suunnattuun toimintaan (Pyhäjoki & Koskimies 2009, 186). Perheiden tukeminen tulisi aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, kun huoli on herännyt. Tällöin perheiden ongelmiin päästään puuttumaan ennen niiden kasvamista liian suuriksi. Päiväkodilla ja lastensuojelulla on merkittävä rooli perheiden varhaisessa tukemisessa. Tässä luvussa tuommekin esille vanhemmuuden tukemisen lisäksi varhaisen tukemisen päivähoidossa ja lastensuojelussa. Näistä asioista koimme tärkeäksi kertoa, koska perhekeskustiimi omalla toiminnallaan voi toimia vanhemmuutta tukevana palveluna. Varhainen tuki päivähoidossa ja perhekeskustiimi toimivat ikään kuin ehkäisevänä lastensuojeluna. Varhaisen tuen ansiosta pyritään ehkäisemään ongelmien kasvua ja kasaantumista, jolloin päivähoidon omien voimavarojen ollessa riittämättömiä, voidaan ottaa yhteyttä esimerkiksi perhekeskustiimiin tuen saamiseksi lapselle.

Keskisen & Virjosen mukaan (2004, 188–189) varhaisella puuttumisella tarkoitetaan tarttumista lasten asioihin huolen herättyä. Huolenaiheet voivat olla moninaisia ja ne voivat liittyä muun muassa lasten kehitykseen, hyvinvointiin, olosuhteisiin ja elämäntilanteisiin. Varhaisen puuttumisen tarkoituksena on muun muassa diagnosointi varhaisessa vaiheessa ja ongelmien ennaltaehkäisy. Varhaisen puuttumisen tukitoimilla pyritään vastaamaan lasten kehitysviivästymisistä tai sen riskeistä johtuviin erityistarpeisiin. Mikäli työntekijälle herää huoli lapsen tai perheen tilanteesta, on hänen puututtava siihen. Huoli tulisi ottaa varhain ja avoimesti puheeksi lapsen vanhempien kanssa (Pyhäjoki & Koskimies 2009, 191).

Lasten varhaista tukea vaativat ongelmat liittyvät usein uneen, hygieniaan, ruokailuun tai leikkimiseen. Niihin mahdollisesti liittyy biologista kypsymättömyyttä, oppimis- tai kehitysvaikeuksia, mutta ne voivat olla kehityksen ja kasvun mukana ohimeneviäkin. Tällaiset lapset saattavat oirehtia vaikeiden perheolojen vuoksi tai voivat kärsiä myöhäisestä puheen kehittymisestä tai alentuneesta toimintakyvystä. Ongelmat voivat olla asteittain kasvavia, jolloin lapsen varttumisen myötä niin sanotut uudet ongelmat kasaantuvat vanhojen päälle ja etenkin tästä syystä varhainen puuttuminen on erittäin tärkeää. Varhaisen puuttumisen ansiosta osataan tar-

jota oikeanlaista apua ja lisäksi tarjottava apu tehoaa nuorempiin paremmin. (Marklund, Andershed, Andershred ym. 2012.)

Tiedottaminen toimii omalta osaltaan varhaisena tukena perheille. Tietoa palveluista tulisi jakaa kaikille, mutta erityisesti perheille, joista huoli on herännyt. Riittävän ajoissa annetun palveluohjauksen ansiosta perheet osaisivat hakea apua huoliinsa oikeilta palveluntarjoajilta ja kynnys hakea apua olisi mahdollisesti matalampi. Lisäksi sen ansiosta voitaisiin ennaltaehkäistä ongelmien syntyä ja kasaantumista.

Asiakkaalle tehtävässä palveluohjauksessa on merkittävässä osassa se, että asiakkaan itsemääräämisoikeus toteutuu ja hänellä on mahdollisuus valita palvelut itse erilaisista vaihtoehdoista. Asiakkaan on kuitenkin ensin saatava tietoa palveluista, jotta hän pystyy vertailemaan niitä ja valitsemaan niistä hänelle sopivimman. Asiakkaan tulisi saada käsitys siitä, mitä eri palveluvaihtoehdot merkitsevät. Tiedon jakaminen on tärkeää, jotta asiakas saisi tarjottavista palveluista mahdollisimman monipuolisen kuvan. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 50.)

Palveluohjausta antavan työntekijän ei tarvitse olla tietoinen kaikista palveluista, vaan tärkeintä on, että työntekijä tietää mistä tietoa voi löytää. Esimerkiksi internet on nykypäivänä hyvä kanava etsiä tietoa. Oman kunnan tarjoamat palvelut olisi hyvä selvittää toimiessa palveluohjaajana. Kontaktien luominen ihmisiin, joilla on tietoa palveluista, helpottaa palvelujen etsimistä, joka saattaa joskus viedä aikaa. Työntekijän olisi hyvä olla selvillä myös muista kuin oman sektorin palveluista. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 50.)

Tiedottamiseen ei kuulu vain esitteiden ja erilaisen kirjallisen tiedon jakaminen, vaan asiakkaan olisi hyvä nähdä asioita tutustumalla palveluun. Asiakas voi saada hyödyllistä tietoa palveluista myös muilta samassa tilanteessa olleilta ihmisiltä. Näihin vertaistukijoihin voi saada yhteyttä esimerkiksi omais- tai potilasjärjestöjen kautta. Palveluohjaaja voi avustaa asiakasta yhteydenotoissa sekä yleisesti tiedon lisäämisessä neuvomalla käytännön järjestelyissä. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 50.)

Perinteiset tiedonlähteet, kuten sanomalehdet ja televisiokanavat, ovat alkaneet hyödyntää internetiä tiedon jakamisessa (Sosiaalinen media: verkkomedian…

2010). Lähes kaikki sanomalehdet ovat nykypäivänä luettavissa internetistä ja perinteisiä painettuja sanomalehtiä lukevat eniten keski-iän saavuttaneet. Median seuraamiseen käytetään entistä enemmän aikaa, erityisesti internetin käyttö on lisääntynyt. Sitä kautta tietoa etsitään muun muassa palveluista ja niiden sisällöistä, vaikka sanomalehdistä luettu tieto kuitenkin koetaan luotettavammaksi.

4.1 Vanhemmuuden tukeminen

Helminen (2001, 59–60) on tuonut esille, että lapsille suotuisten kasvuolosuhteiden luominen kuuluu vanhempien tehtäväksi. Vanhemmuuteen liittyy erilaisia rooleja, kuten esimerkiksi huoltaja ja elämänopettaja. Nämä roolit muuttuvat lapsen kehityksen myötä. Vanhemmuus on yksilöllistä ja moniulotteista toimintaa ja sen tukemisen tulisi pohjautua perheen omiin tarpeisiin ja tilanteisiin.

Säännöllinen elämänrytmi ja ennustettavuus ovat pohjana lapsen kasvatukselle. Lisäksi pienen lapsen on tärkeää saada hoivaa, erilaista toimintaa ja turvallisia kiintymyssuhteita. Lapsi osaa luottaa ja toivoa asioita jo 1-vuotiaana ja sen jälkeen pienelle lapselle kehittyy tahto tehdä miten hän haluaa. Tällöin on tärkeää, että vanhemmat antavat turvallisen ja säätelevän kasvatuksen. Leikki-iässä lapsi oppii aikuisten sääntöjä ja käyttäytymistä ja alkaa tehdä asioita oma-aloitteisesti. Vauvana ja leikki-iässä opitut taidot vaikuttavat myöhemmin lapsen koulunkäyntiin. (Lapsen hyvinvointi alle… [Viitattu 30.9.2014].)

Vanhemmat kokevat saaneensa tukea lähipiiriltään ja erilaisilta ammattitahoilta, kuten päiväkodeilta, lastensuojelulta ja neuvolan terveydenhoitajalta. Tuki, jota he ovat saaneet, on liittynyt lasten hoidon sekä kasvatuksen kysymyksiin. Vanhemmat ovat kokeneet merkittävimmiksi tuenmuodoiksi keskustelun ja yhdessä kulkemisen arjessa. Lähipiiriltä saadussa tuessa suuressa osassa on ollut vertaistuki. (Seppälä 2000, 94–95.)

Päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä (L 19.1.1973/36). Päivähoidosta tarjottava tuki saavuttaa useita perheitä ja siten päiväkoti on luonnollinen paikka perheiden tukemiselle (Seppälä 2000, 95). Tästä syystä päivähoidon ja vanhempien välisen kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu vanhemmuuden tukemisen toteutumisessa.

4.2 Varhainen tuki päivähoidossa

> Päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö. (L 19.1.1973/36.)

Jokainen lapsi on yksilö, joiden tarpeisiin päivähoito pyrkii vastaamaan erilaisin keinoin. Päivähoidon työntekijöiden jokapäiväisen, kokonaisvaltaisen tai tiettyyn kehityksen osa-alueeseen keskittyvän havainnoinnin avulla mahdollistuu varhainen puuttuminen lapsen erityisen tuen tarpeeseen. Päivähoitoikäisenä lapsi on vielä kehittyvä persoona ja näin erityisen tuen tarpeet saattavat poistua tai muuttua kehityksen myötä. (Huhtanen 2004, 9.)

Varhainen puuttuminen sisältää kaksi ulottuvuutta, ongelmia ennalta ehkäisevän ja korjaavan toiminnan. Päivähoidolla on merkittävä rooli lapsen hoidon, kasvatuksen ja esiopetuksen turvaamisessa. Yhteiskunnassamme päivähoito toimii ongelmia ennalta ehkäisevänä ja korjaavana palveluna. Päivähoidon korjaavaa toimintaa ovat muun muassa erityisen tuen tarpeen havainnointi ja siihen puuttuminen, tarvittaessa olosuhteiden muuttaminen ja mahdollisuus erityislastentarhanopettajan tarjoamaan ohjaukseen sekä tarpeen vaatiessa eri asiantuntijatahojen tarjoamiin kuntoutuksiin. (Huhtanen 2004, 43,45.)

Erityisen tuen tarpeen ilmetessä alle 3-vuotiaalle suositellaan päivähoidon aloittamista kuntouttavana tukitoimena (Suhonen 2009, 4). Tukea järjestettäessä otetaan huomioon lapsen sosiaaliset suhteet, ryhmätoiminta ja lapsen oman toiminnan ohjaaminen. Tukitoimiin kuuluu varhaiskasvatuksen ympäristön muuttaminen mahdollisuuksien mukaan lapselle sopivaksi. Lapsen tuen tarve ja sen järjestäminen kirjataan lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsen siirtymävaiheissa esimerkiksi päivähoidosta esiopetukseen on otettava huomioon tuen jatkuminen. (Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa 2005, 36.)

4.3 Lastensuojelun tuki perheille

Lastensuojelu on kokonaisuus palveluista ja erilaisista toiminnoista, joiden avulla kunnassa asuvien lasten kasvuoloihin vaikutetaan. Lisäksi lastensuojelulla pyritään ehkäisemään ongelmien syntyä tai jo olemassa olevien ongelmien vaikeutu-

mista. (Puustinen-Korhonen, [Viitattu 14.10.2014].) Ennaltaehkäisevää lastensuojelua tuottaa esimerkiksi perhekeskustiimi ja päivähoito omalla toiminnallaan.

Heinon (2009, 198) mukaan lastensuojelun asiakkuus on ajankohtaista, mikäli lapsen terveys tai kehitys on vaarantunut, eikä kuntien peruspalveluiden tarjoama tuki riitä. Lastensuojelun tehtävänä on turvata lapsen suotuisa kehitys ja hyvinvointi ja lisäksi pyrkiä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttua niihin riittävän varhain. Arvioitaessa tarvetta lastensuojelulle ja lastensuojelutyötä toteutettaessa otetaan huomioon ensisijaisesti lapsen etu. Lastensuojelu toimii vanhempien, huoltajien sekä lasten kasvatuksesta ja hoidosta vastaavien henkilöiden tukijana. (Mahkonen 2010, 96.)

> Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (L 13.4.2007/417).

Edellä mainittuihin lastensuojelun tavoitteisiin pääsemiseksi pyritään vaikuttamaan lasten kasvuoloihin, olemalla huoltajien tukena kasvatuksessa sekä tekemällä perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelutyötä, joita ovat avohuollon tukitoimet, huostaanotto ja jälkihuolto (Huhtanen 2004, 19–20). Lastensuojeluun kuuluvia peruspalveluja tarjotaan perheille heidän tarpeidensa mukaan. Näitä peruspalveluja ovat muun muassa sosiaalityö, päivähoidontukipalvelut sekä asumiseen ja toimeentuloon liittyvät palvelut. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2004, Huhtasen 2004, 20 mukaan.)

Kymmenen vuoden aikana lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä on kaksinkertaistunut ja määrä tällä hetkellä on yli 60 000. Useimmiten avohuollon asiakkuuden alkaessa lapset ovat alle 3-vuotiaita. Syitä avohuollon asiakkuuden alkamiseksi ovat usein vanhemman tai vanhempien väsymys, riittämätön vanhemmuus, vanhempien avuttomuus tai osaamattomuus. Ehkäisevä työ ja vauvaperheisiin kohdistetun vanhemmuuden tukeminen ovat vähentäneet alle kouluikäisten huostaanottoja. (Heino 2009, 199, 205–206, 208, 210.)

Kuntien sosiaaliviranomaiset vastaavat avohuollon palveluista antamalla perheille tukea, esimerkiksi taloudellisissa asioissa. Lastensuojelun tarvetta pyritään ehkäisemään avohuollon palveluiden avulla, joita toteuttavat alle kouluikäisten lasten perheille lasten- ja äitiysneuvoloiden lisäksi myös päivähoito. (Huhtanen 2004, 20.)

Osana normaalia toimintaansa päivähoito toteuttaa ehkäisevää ja korjaavaa lastensuojelua (Keskinen & Virjonen 2004, 195). Heino (2009, 210) on sitä mieltä, että ehkäisevän lastensuojelutyön ja vanhemmuuden tukemisen ansiosta alle kouluikäisten huostaanottojen määrä on vähentynyt. Avohuollon tukitoimenpiteitä ovat esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvonta, lapsen lyhytaikainen sijoitus perheen ulkopuolelle, koti- ja terapiapalvelut sekä tukihenkilö tai – perhetoiminta (Huhtanen 2004, 20).

Perhetyön avulla apua viedään kotiin perhetyöntekijän säännöllisillä käynneillä. Perhetyön sisältö on hyvin monipuolista. Se voi olla muun muassa keskusteluapua, tuen tarjoamista vanhempien kasvatustehtäviin, arjen toimintojen tukemista tai lapsen hyvinvointia tukevan toiminnan järjestämistä. Avohuollon tukitoimena perhe tai lapsi voi saada tukihenkilön tai – perheen. Tukihenkilön tehtäviin kuuluu esimerkiksi koulutehtävissä avustaminen tai lapsen harrastuksissa mukana olo, kun taas tukiperheeseen lapsi voi mennä sovitusti esimerkiksi viikonlopun ajaksi. (Child welfare services, [Viitattu 14.10.2014].)

Lastensuojelusta on myös mahdollista hakea taloudellista tukea lapsen harrastustoimintaan. Harrastukset ja leikki kuuluvat jokaisen lapsen oikeuksiin. Avohuollon tukitoimiin kuuluu myös vertaisryhmätoiminta. Tämä tarkoittaa muodostettua ryhmää samassa elämäntilanteissa olevista ja sinne voi mennä keskustelemaan samanvertaistensa kanssa. (Child welfare services, [Viitattu 14.10.2014].)

5 PERHEKESKUS OSANA PERHEEN ARKEA JA LAPSEN KEHITYSTÄ

Tässä luvussa kuvaamme perhekeskuksen käsitettä, perhekeskusten tavoitteita ja tuottamia palveluita sekä niitä koskevaa lainsäädäntöä. Perhekeskustiimi on osa perhekeskuksen toimintaa ja tästä syystä koimme tärkeäksi tuoda esille teoriatietoa yleisesti myös perhekeskuksista. Perhekeskus toimii päivähoidon ja lastensuojelun rinnalla lapsiperheiden arjen tukena.

Sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö ohjaa perhekeskustoimintaa. Terveydenhuoltoon, äitiys- ja lastenneuvolaan, varhaiskasvatuspalveluihin, kouluterveydenhuoltoon sekä oppilashuoltotyöhön liittyvä lainsäädäntö korostaa lapsen ja nuoren kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistämistä. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tulee tukea vanhemmuutta. Lasten ja perheiden hyvinvointia ja niitä tukevia palveluita ohjaavia lakeja, asetuksia ja säädöksiä ovat esimerkiksi terveydenhuoltolaki, lastensuojelulaki, asetus neuvolatoiminnasta ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Perhekeskus, [Viitattu 20.8.2014].)

Lainsäädännön lisäksi perhekeskusten toimintaa ohjaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2003 laatima Varhaiskasvatussuunnitelman (Vasu) perusteet. Perusteet on laadittu yhteistyössä Suomen Kuntaliiton, Opetushallituksen ja – ministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä muiden asiantuntijatahojen kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu apuvälineeksi varhaiskasvatuksen sisällölliselle kehittämiselle ja ohjaukselle. Sen tarkoituksena on mahdollistaa varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuus Suomessa sekä toimiminen kunnallisten ja yksikkökohtaisten suunnitelmien pohjana. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, [Viitattu 21.8.2014].)

5.1 Perhekeskukset

Perhekeskus järjestää yhteisöllistä -, yleistä -, varhaista ja intensiivistä tukea perheille. Tukea antavat palvelut vaihtelevat perhekeskuksittain. Perhekeskuksen ta-

voitteena on järjestää lapsen tarvitsema tuki lähipalveluina peruspalveluissa sekä varhaisen ja intensiivisen tuen järjestäminen mahdollisimman pitkään lapsen omassa lähiympäristössä, kuten kotona tai varhaiskasvatuksessa. Lapsen ja perheen tarvitessa erityispalveluita, pyritään perhekeskuksessa tuomaan apu ja tuki perheen arkiympäristöön sen sijaan, että perhe ohjattaisiin erityispalveluihin. (Perhekeskuksen tavoitteet, [Viitattu 20.8.2014].)

Perhekeskus järjestää perheille myös avoimia kohtauspaikkoja, jotka voivat olla esimerkiksi kunnan tai järjestöjen ylläpitämiä. Kohtauspaikoissa perheet voivat kokoontua yhteen vapaasti ja omaehtoisesti, mutta myös osallistua avoimiin vertaisryhmiin, joita koulutetut ohjaajat vetävät. Kohtauspaikkoja ovat muun muassa perhekahvilat ja perhetuvat. Tällä tavoin perhekeskukset toimivat yhteisöllisen arjen tukena. (Perhekeskuksen tavoitteet, [Viitattu 20.8.2014].)

Perhekeskukset luokitellaan Suomessa neljään tyyppiin. Luokittelu tapahtuu sen mukaan, mitä palveluja perhekeskukseen kuuluu. Nämä neljä palvelukokonaisuuden muotoa ovat monialainen perhekeskus, hyvinvointineuvolatyyppinen perhekeskus, avoimen varhaiskasvatuksen perhekeskus ja erityispalveluja kokoava perhetukikeskus. Perhekeskukset, joihin kuuluvat vähintään ehkäisevät sosiaalipalvelut (kasvatus- ja perheneuvola, perhetyö ja sosiaalityö), äitiys- ja lastenneuvolan sekä avoimen varhaiskasvatuksen palvelut, nimetään monialaisiksi perhekeskusmuodoiksi. (Perhekeskusten palvelukokonaisuudet, [Viitattu 8.10.2014].)

Hyvinvointineuvolatyyppinen perhekeskus vahvistaa äitiys- lastenneuvola palveluita ehkäisevällä sosiaalityöllä ilman yhteyttä varhaiskasvatuspalveluihin. Kun varhaiskasvatuksen avopalveluita on vahvistettu ehkäisevin sosiaalipalveluin, puhutaan avoimesta varhaiskasvatuksen perhekeskusmallista. Tällöin kiinteää kytkentää äitiys- ja lastenneuvolapalveluihin ei ole olemassa. Varhaiskasvatuksen avopalveluita ovat avoin kerho- ja vertaistoiminta. Perhekeskusten lisäksi kunnista löytyy perhetukikeskuksia, jotka ovat erikoistuneet lasten ja perheiden erityispalveluihin, esimerkiksi lasten- ja nuortenpsykiatriaan tai mielenterveys- ja päihdepalveluihin. Perhetukikeskukset ovat yksikköjä, jotka tarjoavat lastensuojelun avohuoltoa, kuntoutusta ja kriisityön palveluja. (Perhekeskusten palvelukokonaisuudet, [Viitattu 8.10.2014].)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan perhekeskusten kaltainen toiminta on Suomessa kasvussa. Perhekeskuksen tarkoituksena on järjestää alle kouluikäisten lasten palvelut monialaisena palvelukokonaisuutena ja siten vähentää palveluiden irrallisuutta toisistaan. Perhekeskuksilla on useita yhteistyötahoja, jotka vaihtelevat alueittain tai kunnittain. Näitä yhteistyötahoja ovat muun muassa yksityinen sektori, seurakunnat, järjestöt ja perheet. Lähtökohtana perhekeskustoiminnalle on vanhempien voimavarojen ja lasten hyvinvoinnin välinen yhteys. Perhekeskuksen tarjoama lapsen kehityksen mukainen toiminta on omalta osaltaan tukena vanhempien kasvatustehtävässä. (Perhekeskus, [Viitattu 20.8.2014].)

Perhekeskuksen järjestämän yleisen tuen tarkoituksena on tukea lasten ja perheiden terveyttä sekä hyvinvointia. Yleinen tuki voi olla esimerkiksi perhevalmennusta, jolloin se kohdistuu tietylle ryhmälle lapsiperheistä tai se voi olla perhekohtaista, kuten äitiys- ja lastenneuvolan laajat terveystarkastukset. Lisäksi sellainen keskustelu, neuvonta tai ohjaus, jota tarjotaan ilman lähetettä, kuuluu perhekeskuksien tarjoamaan yleiseen tukeen. Lapsilla voi olla myös yksilöllistä tuen tarvetta, jolloin perhekeskuksilta on mahdollista saada lapsi- ja perhekohtaista sekä ryhmämuotoista varhaista tukea. Esimerkkejä varhaisesta tuesta ovat ehkäisevä perhetyö, kasvatuksellinen tuki ja ehkäisevät parisuhde- tai eroneuvontapalvelut. (Perhekeskuksen tavoitteet, [Viitattu 20.8.2014].)

Sen lisäksi, että perhekeskukset toimivat lapsen tukena, edistävät he koko perheen hyvinvointia ja tarjoavat myös vanhemmille varhaista tukea. Perhekeskukset toimivat yhteistyössä aikuisille suunnattujen palveluiden kanssa. Tämän yhteistyön johdosta voidaan lasten palveluissa tunnistaa myös vanhemman mahdollinen sairaus tai ongelma. Näin koko perheen avunsaanti voidaan turvata. (Perhekeskuksen tavoitteet, [Viitattu 20.8.2014].)

Yhteisöllisen, yleisen ja varhaisen tuen lisäksi perhekeskukset järjestävät perheille intensiivistä tukea silloin, kun lapsella tai perheellä on pitkäkestoisemman ja vahvemman tuen tarvetta. Näitä tukitoimia ovat lapsi- ja perhekohtaiset tukitoimet, kohdennetut vertaisryhmät ja erilaiset terapia- ja hoitosuhteet sekä neuvonta. Tukea voidaan tarjota mahdollisesti intensiivisemmin esimerkiksi tihennetyin kotikäynnein. Lisäksi apua tarjotaan pitkäkestoisempana. (Perhekeskuksen tavoitteet, [Viitattu 20.8.2014].)

5.2 Perhekeskusten palvelut ja toiminta

Perhekeskusten tarjoaman palvelukokonaisuuden tarkoituksena on koota alle kouluikäisten lasten palvelut yhteen ja toimia yhteistyössä myös aikuisille suunnattujen palveluiden kanssa. Mikäli lapsille suunnatuissa palveluissa tulee ilmi vanhemman pitkäaikaissairaus tai elämänhallintaan liittyviä ongelmia, kuten mielenterveys- tai päihdeongelma, saadaan palvelukokonaisuuden ansiosta varmistettua perheen riittävä tuen saanti. (Perhekeskuksen tavoitteet, [Viitattu 20.8.2014].)

Perhekeskus tarjoaa perheille avoimen kohtaamispaikan, joka voi olla esimerkiksi kunnan tai järjestön ylläpitämä. Avoimet kohtaamispaikat tukevat arjen yhteisöllisyyttä. Perhekeskuksen tarjoaman yleisen tuen tarkoituksena on edistää perheiden hyvinvointia ja terveyttä. Yleinen tuki voi olla lapsi- ja perhekohtaista, kuten esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolan terveystarkastukset, tai kohdistua tietylle ryhmälle, esimerkiksi perhevalmennuksen muodossa. Ilman lähetettä tarjottavat yleisen tuen muodot ovat muun muassa keskustelu- ja neuvonta-apu. (Perhekeskuksen tavoitteet, [Viitattu 20.8.2014].)

Perheille ja lapsille, joilla on yksilöllisen tuen tarvetta, tarjotaan varhaista tukea. Kuten yleinenkin tuki, myös varhainen tuki voi kohdistua lapsiin, perheisiin tai ryhmiin. Ehkäisevät parisuhde- ja eroneuvontapalvelut, kasvatuksellinen tuki ja ehkäisevä perhetyö ovat esimerkkejä varhaisen tuen muodoista. Mikäli lapsilla tai perheillä on pitkäkestoinen tai vahva tuen tarve, tarjotaan heille intensiivistä tukea, joka on luonteeltaan tiheämpää ja pitkäkestoisempaa kuin muut tuen muodot. Intensiivinen tuki pitää sisällään muun muassa vertaistukiryhmiä sekä hoito-, neuvonta- tai terapiasuhteita. (Perhekeskuksen tavoitteet, [Viitattu 20.8.2014].)

Tiimityöskentely. Viime vuosina tiimityöskentely ja moniammatillisuus ovat yleistyneet varhaiskasvatustyössä. Niitä hyödynnetään muun muassa informaation lisäämisessä ja palveluohjauksessa. Suomalaisessa varhaiskasvatustyössä moniammatillinen tiimityöskentely toteutuu monin eri tavoin. Sen toteutuminen edellyttää säännöllisiä palavereita siihen kuuluvien jäsenten kesken. Halutessaan kunta voi velvoittaa tiimejä laatimaan niin sanotut tiimisopimukset, joissa tulevat esille heidän käytäntönsä. (Nummenmaa & Karila 2011, 81,86.)

Perhekeskustiimi. Tiimiksi kutsutaan toimivaa työryhmää, jonka toiminnan päämääränä on yhteinen tavoite. Viralliseen tiimiin kuuluu työntekijöitä eri ammattiryhmistä. Työntekijöillä on selkeästi sovitut toimintaperiaatteet ja säännöt. (Huhtanen 2004, 85.)

5.3 Moniammatillisuus perheiden kanssa tehtävässä työssä

Remsun ja Törrösen (2007, 51) mukaan moniammatillisen yhteistyön käsite voi olla työmenetelmä, kehittämiskohde, tavoite tai yleinen kehys, jossa työtä tehdään tai sillä viitataan työskentelytapaan. Moniammatillisuus on eri ammattikuntien keskinäistä yhteistyötä. Se voi toteutua organisaatioiden sisällä ja eri organisaatioiden välillä. Jo 1980-luvun loppupuolella ammattilaispuheissa alkoi esiintyä moniammatillisen yhteistyön käsite ja se vakiintui 1990-luvulla (Määttä & Rantala 2010, 132).

Huhtanen (2004, 85) esittää, että eri tahojen työntekijöiden välistä yhteistyötä edellytetään erityisesti silloin, kun perheet ja lapset kohtaavat moninaisia ongelmia. Eri toimijoiden työntekijät etsivät yhdessä sekä perheen että toistensa kanssa menettelytapoja perheen tai lapsen ongelmien ratkaisemiseksi. Moniammatillisen yhteistyön lähtökohtana ovat yhteistyöverkoston rakentaminen ja ammatillisen osaamisen jakaminen. Sen avulla myös kehitetään erilaisia työskentely- ja toimintatapoja.

Tehtäessä moniammatillista työtä korostuu vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkitys. Vanhemmat ovat lapsensa elämän asiantuntijoita ja heillä on kuitenkin pääasiassa kasvatusvastuu. Työskentelyssä on tärkeää kuunnella myös lasta häntä koskevissa asioissa, koska kuitenkin pienikin lapsi osaa ilmaista mielipiteensä ja tunteensa.

Moniammatillisen työskentelyn tavoitteena on hahmottaa lapsen ja perheen tilanne mahdollisimman monipuolisesti ja monelta eri kannalta. Lisäksi työskentelyssä pyritään selkiyttämään työntekijöiden vastuualueet, tekemään yhteistyökumppaneiden kesken selkeä työnjako, ehkäisemään niin sanottuja päällekkäisyyksiä sekä tukemaan myönteisiä muutoksia. Perheiden näkökulmasta merkityksellistä on selkiyttää, ketkä työntekijät heidän asioidensa parissa työskentelevät ja minkälaista tukea kultakin saa. Moniammatillista yhteistyötä toteutettaessa saattaa haastei-

ta tuottaa lapsen näkökulman esille saaminen. Laajalla toimijaverkostolla saattaa olla lapsiin sellainen vaikutus, että suuri määrä ammattilaisia ja työntekijöitä saavat lapset tuntemaan, että heidän mielipiteitään ja näkökulmiaan ei huomioida riittävästi. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 94–95.)

Määritelmiä moniammatillisesta yhteistyöstä on paljon, mutta monissa niistä korostuu vuorovaikutuksellinen luonne. Mirja Määttä (2006, 51) määrittelee moniammatillisen yhteistyön seuraavasti:

> Moniammatillisessa yhteistyössä pyritään tietojen, taitojen, tehtävien, kokemusten ja/tai toimivallan jakamisella jonkin yhteisen päämäärän saavuttamiseen.

Päivähoidossa työskentelee eri ammattiryhmiä, joilla on oman alansa erityisosaamista. Näiden eri ammattiryhmien toimintaa päiväkodin perustehtävän toteuttamiseksi kutsutaan sisäiseksi moniammatillisuudeksi. Sen sijaan ulkoista moniammatillisuutta on verkostoissa toimiminen eli yhteisten asiakkaiden kanssa työskentelevien ammattilaisten välinen yhteistyö. Ulkoista moniammatillisuutta on esimerkiksi yhteistyö esi- ja alkuopetuksen jatkumon rakentamiseksi sekä erityistä tukea tarvitsevan lapsen kuntoutuksen toteutumiseksi. (Karila & Nummenmaa 2001, 41–42.)

5.4 Ilmajoen perhekeskustiimi

Keskustelua perhekeskustiimin perustamisesta Ilmajoelle käytiin ensimmäisen kerran noin 10–15 vuotta sitten. Kuitenkin perhekeskustiimi muodostui vasta vuonna 2010, kun Jalasjärvi, Ilmajoki ja Kurikka yhdistyivät JIK kuntayhtymäksi. Kurikassa oli ollut perhekeskustoimintaa hankkeena ja JIK kuntayhtymäksi yhdistymisen jälkeen alettiin muodostaa kuntien neuvoloiden yhteistyötä. Tällöin Ilmajoen perhekeskustiimiä alettiin rakentaa. (Perhekeskustiimi 2014.)

Ilmajoen perhekeskus toimii Ilmajoen terveyskeskuksen uudessa osassa toisessa kerroksessa. Perhekeskukseen kuuluvat äitiys- ja lastenneuvolat, perhetyö, erityistyöntekijät, kuten esimerkiksi puheterapeutti ja terveyskeskuspsykologi, sekä keskustan, Koskenkorvan, Ahonkylän, Neiron ja Munakan perheneuvolat. Perhekes-

kuksen yksi toimintamuoto on perhekeskustiimi, johon Ilmajoella kuuluvat perhekeskuksen työntekijöiden lisäksi sosiaalityöntekijä ja erityislastentarhanopettaja. Perhekeskustiimin työskentely on aina luottamuksellista. Tiimin yhteistyötahoina toimivat muun muassa päivähoito, sosiaalitoimi, lastensuojelu, kouluterveydenhuolto ja psykiatrian poliklinikka. (Ilmajoen perhekeskustiimi 2014.) Näiden lisäksi tiimi voi tehdä yhteistyötä myös muiden toimijoiden kanssa asiakkuuden kautta. Perhekeskustiimi kokoontuu viikoittain, jolloin tiimi keskustelee muun muassa asiakasasioista, tiedotuskuvioista tai työstää esitteitä toiminnasta. (Perhekeskustiimi 2014.)

Perhekeskustiimin (2014) mukaan tiimin tuki on tarkoitettu ilmajokelaisille perheille, joissa on vähintään yksi alle kouluikäinen lapsi. Jo alkanutta asiakkuutta ei kuitenkaan päätetä siitä syystä, että lapsi saavuttaa kouluiän. Perhekeskustiimi on toimintansa aikana työskennellyt perheiden tukena muun muassa silloin, kun lapsi on kärsinyt nukahtamisvaikeuksista, vanhempi on kokenut väsymystä arjessa, rajojen asettaminen tai ylläpitäminen lapselle on tuottanut hankaluuksia tai parisuhteessa on ilmennyt ongelmia (Ilmajoen perhekeskustiimi 2014). Perhekeskustiimille ei ole yhteistä suoraa puhelinnumeroa, vaan yhteydenotot tulevat tiimin yksittäisille työntekijöille (Perhekeskustiimi 2014).

Vanhemmat voivat huolen herätessä ottaa yhteyttä suoraan perhekeskustiimin työntekijöihin tai yhteydenotto tiimin työntekijöihin voi tapahtua esimerkiksi päiväkodin tai neuvolan kautta vanhemmilta saadun luvan jälkeen. Tähän mennessä perheet ovat useimmiten ohjautuneet perhekeskustiimin asiakkaiksi neuvoloiden kautta. Jos esimerkiksi psykologille tulee yhteydenotto perheeltä, jonka psykologi arvioi hyötyvän perhekeskustiimin tuesta, voi hän kertoa perheille perhekeskustiimin toiminnasta. Mikäli perhe antaa kirjallisen suostumuksen tiimityöskentelylle, psykologi vie perheen asiat tiimille. (Perhekeskustiimi 2014.)

Tiimissä työskentely alkaa sillä, että perhekeskustiimistä valitaan muutama työntekijä, jotka muodostavat niin sanotun pikkutiimin. Pikkutiimi tekee kotikäynnin, jossa perheen kanssa yhdessä mietitään, miten perheen tilanteeseen saataisiin muutosta ja mitkä työskentelytavat tukisivat perhettä parhaiten. (Perhekeskustiimi 2014.) Perhekeskustiimityö voi olla esimerkiksi perheohjaajan käyntejä kotona, keskuste-

lukäyntejä psykologin luona, kodinhoidollista tukea tai kiertävän erityislastentarhanopettajan tukea lapselle (Ilmajoen perhekeskustiimi 2014).

Perhekeskustiimin (2014) mukaan ensimmäisellä kotikäynnillä sovitaan muutaman kuukauden päähän pikkutiimin ja perheen tapaaminen, jolloin tehdään väliarviointi perheen tilanteesta. Päivähoidon vanhempainillassa käytetyssä esitteessä (Ilmajoen perhekeskustiimi 2014) kerrotaan, että väliarvioinnin tarkoituksena on selvittää, onko perheelle annettu tuki ollut riittävää ja muutosta edistävää, onko ilmennyt muita tuen tarpeita vai onko tuelle enää perheessä tarvetta. Asiakkuuden kesto määritellään perhekohtaisesti tuen tarpeesta riippuen (Perhekeskustiimi 2014).

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyön suuntasimme varhaiskasvatukseen, koska toisen opinnäytetyöntekijän tuli saada lastentarhanopettajan pätevyyteen vaadittavat varhaiskasvatuksen opintopisteet täyteen. Ilmajoen perhekeskustiimi toivoi meiltä tutkimusta siitä, kuinka tietoisia ilmajokelaiset lapsiperheet ja päivähoidon työntekijät ovat heidän tiimistään ja sen toiminnasta. Perhekeskustiimi on toiminut vasta muutaman vuoden ajan, joten he halusivat selvittää onko tieto tiimistä tavoittanut päivähoidon ammattilaisten lisäksi myös perheet. Tutkimukseemme osallistui yhteensä kymmenen haastateltavaa, joista seitsemän oli päivähoidon työntekijöitä ja kolme lapsiperheiden vanhempia. Huomioimme haastattelukysymyksiä suunnitellessamme vastaajien eri lähtökohdat ja suunnittelimme päivähoidon työntekijöille osittain eri kysymykset kuin lapsiperheille (Liite 4 & 5).

6.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöntutkimuksen teimme laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena siksi, että ajattelimme sen avulla mahdollistuvan monipuolisemmat vastaukset tutkimuskysymyksiimme ilmajokelaisten tiedon määrästä ja – laadusta kuin määrällisenä tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen teko oli meille entuudestaan tuttua, joten sen valinta tuntui luontevalta tutkimuksen suorittamisen kannalta. Tutkimuskohteemme vuoksi määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset olisivat saattaneet jäädä liian suppeiksi tutkimuksen laadun takaamiseksi.

Laadullisen tutkimuksen suoritimme teemahaastatteluna. Lähestyimme haastateltavia päiväkotien johtajien kautta, jotka välittivät saatekirjeemme vanhemmille ja työntekijöille. Haastattelimme seitsemää Ilmajoella työskentelevää päivähoidontyöntekijää ja kolmea ilmajokelaista alle kouluikäisen lapsen vanhempaa. Haastattelut nauhoitettiin, jonka jälkeen ne litteroitiin tietokoneelle.

Hirsjärven & Hurmen (2008, 34–35) mukaan haastattelu on suosituin tiedonkeruumenetelmä, koska se soveltuu joustavana menetelmänä hyvin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Heidän mielestään haastattelu-menetelmä olisi hyvä valita silloin,

kun esimerkiksi ennalta tiedetään tutkimuksen aiheen antavan monitahoisia vastauksia, halutaan tarvittaessa tarkentaa saatuja vastauksia tai tutkitaan arkoja ja vaikeita aiheita.

Tiittula & Ruusuvuori (2005, 11) tuovat esille, että tunnetuin puolistrukturoitu haastattelumenetelmä on teemahaastattelu, jossa on kaikille haastateltaville samat aihepiirit eli teema-alueet, mutta kysymysten järjestyksessä ja muotoilussa saattaa esiintyä vaihtelua. Hirsjärven & Hurmeen (2008, 47–48) mukaan teemahaastattelussa haastattelu etenee ennalta valittujen teemojen mukaan, joka auttaa tuomaan haastateltavien äänen kuuluviin. Puolistrukturoiduissa haastatteluissa kaikille vastaajille esitetään samat kysymykset, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole ja täten haastateltavat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin.

Haastattelutilanteiden nauhoittaminen on edellytys sille, että tehtyjä haastatteluita voidaan myöhemmin analysoida ja saatuja tuloksia raportoida. Haastatteluun palaaminen voi nostaa siitä esiin asioita, joita ei huomattu haastattelutilanteessa. Litterointi tarkoittaa nauhoituksien muuttamista kirjalliseen muotoon. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 14–16.)

6.2 Tutkimusaineiston keruu

Haastattelu, kysely, havainnointi sekä erilaisista dokumenteista saatu tieto ovat käytetyimpiä aineistonkeruumenetelmiä laadullista tutkimusta tehtäessä. Menetelmiä voidaan käyttää joko yksittäin tai yhdessä soveltaen. Tutkimuskohde ja tutkimukseen käytettävät resurssit vaikuttavat menetelmien käyttöön. Mitä vähemmän ennalta määriteltyjä vastausvaihtoehtoja on, sitä helpompi on havainnoida haastateltavia, keskustella vastauksista ja käyttää elämänkertoja aineistonkeruumenetelminä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73.)

Strukturoitu-, puolistrukturoitu-, avoin- ja syvähaastattelu ovat muotoja, joilla haastattelu voidaan toteuttaa. Haastattelulla on etukäteen suunnitellut tavoitteet ja sitä hyödyntäen pyritään keräämään mahdollisimman luotettavia tietoja. Strukturoitua haastattelua eli lomakehaastattelua käytetään, jos haastateltavia on useita ja he kuuluvat melko samansuuntaisiin ryhmiin. Lomakehaastattelun avulla kerättyä tietoa voidaan vertailla ja aineistonanalysointi on helposti toteutettavissa. Puolistruk-

turoitu eli teemahaastattelu jaetaan pää- ja alateemoihin, joiden avulla muodostetaan tutkimuskysymykset. Teemahaastattelussa kysymykset ovat usein avoimia, eikä vastauksia ole ennalta määritelty. Tehtäessä vapaamuotoista haastattelua tietystä aihepiiristä, käytetään avointa haastattelua, joka muistuttaa tavallista vuorovaikutustilannetta. Avoimen haastattelun käyttöön on hyvä varata runsaasti aikaa, sillä haastattelukertoja tulee tehdä useita. Syvähaastattelua tulisi käyttää, mikäli haluaa ymmärtää tiedonantajan suhtautumista tai asennetta johonkin asiaan. (Haastattelu, [Viitattu 24.10.2014].)

Haastattelumuodoista käytetyin on yksilöhaastattelu, mutta haastattelun voi suorittaa myös pari- tai ryhmähaastatteluna. Ryhmähaastattelu toimii tehokkaana keinona tiedonkeruuseen, koska haastateltavia on useita samanaikaisesti. Ryhmähaastattelun alamuodoksi kutsutaan parihaastattelua. Haastattelupaikan valinta voi vaikuttaa ratkaisevasti tuloksiin, jonka vuoksi paikan valintaa kannattaa miettiä tarkkaan. (Haastattelu, [Viitattu 24.10.2014].)

Tutkimusaineiston keräsimme viidestä eri päiväkodista mahdollisimman kattavan tutkimusaineiston saamiseksi sekä anonyymiyden säilymiseksi. Saatuamme luvat Ilmajoen perhekeskustiimiä sekä päivähoitoa koskevaan tutkimukseen (Liite 1 & 2), työstimme saatekirjeen tutkimuksestamme päiväkodeille. Saatekirjeessä kerroimme tutkimuksestamme ja pyysimme yhteydenottoja haastatteluun suostuvilta (Liite 3).

6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on huomioitava tutkimuksen kohde ja tarkoitus eli mitä tutkitaan ja miksi. Luotettavuuden kannalta on tärkeää huomioida myös oma osuus tutkimuksessa, alkuperäiset olettamukset tutkimuksesta sekä niiden mahdollinen muuttuminen. Lisäksi tutkijan tulisi miettiä miksi tutkimus on tärkeä hänelle. Aineistonkeruussa tärkeää on miettiä, miten aineisto on kerätty ja esimerkiksi se, montako haastattelijaa ja haastateltavaa oli paikalla. Muita tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa tärkeitä huomioitavia seikkoja ovat tiedonantajien anonyymiyden säilyminen, millä perusteella nämä tiedonantajat on valittu, tutkijan ja haastateltavan välinen suhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi ja

tutkimuksen raportointi. Tutkimuksen eettisyyden säilyminen on turvattava myös aineistoa analysoitaessa ja raportoinnissa tulee miettiä miten aineisto on koottu sekä miten sitä on analysoitu. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135,138.)

Tutkimuksen luotettavuudesta on käytetty käsitteitä reliaabelius ja validius, mutta käsitteiden käytössä on paljon ongelmia ja siksi niistä tulisi ehkä luopua kokonaan. Reliaabelius tarkoittaa kuitenkin sitä, että jos tutkitaan esimerkiksi samaa henkilöä kaksi kertaa, saadaan molemmilla kerroilla sama tulos. Tässä tulee kuitenkin huomioida mahdollinen ajassa tapahtuva muutos. Reliaabelius tarkoittaa myös sitä, kun kaksi tutkimuksen arvioitsijaa päätyy samaan tulokseen. Tällöin tulosta kutsutaan reliaabeliksi. Viimeisen määritelmän mukaan reliaabelius tarkoittaa kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä saatua samaa tulosta. Saman tuloksen saaminen eri menetelmillä on kuitenkin epätodennäköistä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 186.) Validiteetilla eli tutkimuksen pätevyydellä ja luotettavuudella tarkoitetaan sitä, miten tutkimusmenetelmä onnistuu selvittämään sen, mitä haluttiin selvittää. Tämä tapahtuu vertaamalla saatuja tuloksia todelliseen tietoon. (Tutkimuksen validiteetti, [Viitattu 9.10.2014].)

Vaikka käsitteet reliaabelius ja validius ovat todettu huonoiksi arvioidessa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta, ei sitä voi tehdä miten tahansa. Tutkimuksen on edelleen tuotava esiin tutkittavien käsityksiä niin hyvin kuin on mahdollista. On kuitenkin huomioitava se, että kyseessä on tutkijan tulkinnat joihin tutkittavien käsitykset pitäisi saada sovitettua. Tutkija voi myös vaikuttaa saatavaan tietoon jo siinä vaiheessa, kun tietoja kerätään. Samalla tavoin, kun rakennevalidiuksissa on tutkijan kuvattava, mitkä ovat hänen luokitteluperusteensa. Reliaabelius tulee esille laadullisessa tutkimuksessa lähinnä tutkijan toimintaa koskevana. Luotettavuutta merkitsee se, että kaikki aineisto on huomioitu ja tietojen litterointi on tapahtunut oikein. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 188–189.)

Tutkijan tarkka selonteko tutkimuksen toteutumisesta lisää laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Ne olosuhteet, joissa aineisto kerättiin, on tuotava esille totuudenmukaisesti. Tutkijan on lisäksi selvitettävä haastatteluihin kulunut aika, mahdolliset virheet tulkinnoissa tai häiriötekijät haastattelun aikana. Sen lisäksi, että tutkijan tulee kertoa perustelunsa luokittelutapaansa, on hänen perusteltava analysoinnin tulkintansa ja päätelmänsä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 217–218.)

Willbergin (16.2.2009, 5-6) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta ovat tärkeitä kaikki analyysiin vaiheet aineiston keruusta aina raportointiin asti. Luotettavuus paranee, jos samassa tutkimuksessa käytetään useita eri aineistoja, esimerkiksi haastatteluja, kertomuksia ja havainnointia (aineisto – ja mentelmätriangulaatio) tai tutkijoita on enemmän kuin yksi (tutkijatriangulaatio). Lisäksi tutkimuksen luotettavuutta voi parantaa analysointiaikaa pidentämällä, tuomalla esiin tutkijan omat ajatukset tutkimuksen alkuvaiheesta ja antamalla tutkimus ulkopuoliselle arvioitavaksi.

Luotettavan analyysin edellytys on, että saatu aineisto ositetaan. Aineiston ositus voidaan suorittaa kahdella tavalla strukturaalisesti eli kielen ulkoisia piirteitä huomioiden tai semanttisesti eli merkityssisältöihin perustuen. Kielen ulkoisia piirteitä ovat muun muassa tauot, lauseet ja kappaleet. Merkityssisällöllinen osittaminen huomioi analyysin idean, ajatuksellisen – tai toiminnallisen kokonaisuuden. (Seitamaa-Hakkarainen, [Viitattu 23.9.2014].) Haastatteluaineisto on luotettavaa silloin, kun haastattelua ei ole suoritettu vain osalle haastateltavista, tallennuksien kuuluvuus on hyvää ja selkeää, litterointi tapahtuu johdonmukaisesti alusta loppuun ja luokittelu ei ole sattumanvaraista. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 185).

Tuomi & Sarajärvi (2002, 125) kertovat, että tutkimuksen etiikka riippuu siitä, suhtaudutaanko tutkimukseen teknisluontoisena normina, jolloin eettiset ongelmat liittyvät tutkimustoimintaan. Tällöin tutkimusetiikassa on huomioitava tutkimukseen tulevien informointi, aineiston kerääminen, anonymiteettiongelmat, tutkimustulosten esittämistapa sekä analyysimenetelmien luotettavuus. Jos tutkimusetiikka nähdään metodologisena asiana, ovat kaikki tutkimuksessa tehdyt valinnat moraalisia valintoja. Tällöin on hyvä miettiä tapaa, jolla tutkimusaiheet valitaan ja mitkä ovat tutkimuksessa tärkeitä aiheita.

Hirsjärvi & Hurme (2008, 19–20) ovat sitä mieltä, että eettiset pohdinnat ja ratkaisut liittyvät kaikkiin tutkimuksiin, vaikka tutkittavien kanssa ei oltaisikaan kontaktissa kasvotusten. Eettiset ongelmat ovat moninaisia, jos tutkimuksessa käytetään kasvokkain tehtävää haastattelua. Tärkeimpiä huomioitavia eettisiä periaatteita kasvokkain tehtävässä tutkimuksessa ovat informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys.

Tutkimuksemme koski Ilmajoen perhekeskustiimiä. Aiheen valinnassa huomioimme sen tärkeyden ja mietimme millaiset tutkimustavat olisivat luotettavia ja antaisivat mahdollisimman todenmukaiset vastaukset tutkimuskysymyksiin. Haastattelukysymykset suunnittelimme sen mukaan, että vaikka Ilmajoen kunnan nimi tulee esille tutkimuksessamme, ei haastateltavia ole silti mahdollista tunnistaa. Ilmajoella on yksitoista varhaiskasvatusta tuottavaa yksikköä (esiopetuspaikat mukaan lukien) ja suoritimme haastattelut vain osassa niistä. Haastatteluihin osallistuneet päiväkodit ovat ympäri Ilmajoen kuntaa ja satunnaisesti valittuja. Täten pystyimme säilyttämään anonyymiyden. Valitsimme tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, jotta saisimme kerättyä mahdollisimman monipuoliset vastaukset. Tämä tukee osaltaan tutkimuksen eettisyyttä.

Haastattelukysymyksissä selvitettiin vain haastateltavien tietämystä perhekeskustiimistä ja sen toiminnasta. Tutkimukseemme osallistuvien anonyymina säilyminen taattiin koko tutkimuksen ajaksi. Tutkimusaineistoa käsiteltiin turvallisessa ympäristössä ja aineisto tuhottiin tutkimuksen päätyttyä. Tutkimuksen analysoinnissa huolehdimme siitä, ettemme muokkaa haastateltavien vastauksia, vaan pidimme vastauksen samanlaisena kuin haastateltava asian kertoi. Emme siis muuttaneet saatuja vastauksia sisällöltään. Tämä työ on kokonaisuudessaan pyritty tekemään haastateltavia, Ilmajoen päivähoitoa sekä perhekeskustiimiä ja heidän mielipiteitään kunnioittaen.

6.4 Tutkimustulosten analysointi

Litterointi. Tutkimuksesta saatu aineisto on litteroitava eli saatettava tekstimuotoon. Ennen litteroinnin aloittamista on päätettävä, säilytetäänkö haastatteluissa käytetty puhekieli vai muutetaanko kirjakieleksi. Haastattelut tulee kuunnella moneen kertaan, jonka ansiosta aineiston oleellinen sisältö saadaan hahmotetuksi. (Seitamaa-Hakkarainen, [Viitattu 23.9.2014].)

Aineiston analysointi. Sisällön analyysiä tehtäessä korostetaan aineiston sisällöllisiä ja laadullisia merkityksiä. Aineiston analysointi aloitetaan tarkastelemalla ja tutustumalla saatuun aineistoon. Laadullisessa tutkimuksessa luokittelukategoriat kehittyvät jatkuvasti tai muuttuvat analysoinnin aikana. Aineiston luokittelussa käy-

tetään vastakkainasettelua ja vertailua. Aineiston analysoinnissa voidaan käyttää ennalta määriteltyjä luokkia tai ne voivat syntyä analysoinnin aikana. Se, kumpaa luokittelutapaa käytetään, riippuu tutkimuksen lähtökohdista ja luonteesta. Aineiston analysointia tehtäessä on tärkeää pohtia tutkimuksen kannalta olennaisia sisältöjä, jotka tukevat jo kerättyä teoriatietoa. Kun aineistosta ei nouse enää uusia näkö-kulmia, voidaan analysointi lopettaa. (Seitamaa-Hakkarainen, [Viitattu 23.9.2014].) Aineiston teemoittelu tarkoittaa aineiston osittamista ja ryhmittelyä valittujen aiheiden mukaan. Kun luokittelussa korostuvat lukumäärät, teemoittelussa merkittävämpää ovat teemassa nousevat asiat. Analysoinnissa tutkimuksen teemoja etsitään, kun alustava luokittelu on suoritettu. (Teemoittelu, [Viitattu 23.9.2014].)

Opinnäytetyössämme ei käytetty varsinaista sisällön analyysia, mutta analysointi tapahtui paljon sen periaatteiden mukaisesti. Sisällön analyysin tavoin lähdimme liikkeelle tutustumalla saamaamme aineistoon. Saimme litteroitua aineistoa kasaan 38 sivua. Tulostimme litteroidut vastaukset helpottaaksemme aineistoon perehtymistä sekä analysointia. Tarkasteltuamme aineistoa kokonaisuudessaan, aloimme jakaa sitä tutkimuskysymyksien mukaan. Koimme aineiston järjestämisen tutkimuskysymysten mukaan helpottavan myöhemmin tehtävää varsinaista teemoittelua.

Teemoittelun aloitimme miettimällä, mitkä aiheet olisivat meidän opinnäytetyössämme keskeisiä teorian ja tutkimuksen kannalta. Löydettyämme tutkimukselle pääteemat, aloimme ryhmittää vastauksia niihin vastuksien samankaltaisuuden mukaan. Tämän jälkeen etsimme uusia näkökulmia erilaisista vastauksista ja mielipiteistä. Teimme ryhmityksen kaikille teemoille ja kirjasimme tulokset seuraavaan lukuun. Lopuksi lähdimme pohtimaan johtopäätöksiä saaduille tutkimustuloksille.

Koimme helpommaksi tässä työssä tehdä useita pieniä teemoja ja saimme niiden kautta työstettyä tutkimuskysymykset opinnäytetyöhömme. Teemoittelimme vastauksia seuraavien teemojen alle: Perhekeskustiimin tuleminen tutuksi (missä vastaajat ovat tutustuneet perhekeskustiimiin), käsite perhekeskustiimi (mitä käsite tarkoittaa), perhekeskustiimin toiminta (mitä siihen kuuluu), perhekeskuksen työntekijät (ketä perhekeskustiimissä työskentelee), perhekeskustiimiltä saatu tuki (millaista tukea perhekeskustiimi tarjoaa), päivähoidon ja perhekeskustiimin yhteistyö,

asiakkuus (mistä se alkaa, mitä siihen kuuluu, Millaisissa tilanteissa vastaajat ottaisivat yhteyttä perhekeskustiimiin), tiedonmäärä – ja laatu (mistä ja keneltä vastaajat kaipaisivat lisää tietoa tai mistä he sitä etsisivät), tilanteet ja asiakkuuskokemukset perhekeskustiimistä (ovatko päivähoidon työntekijät olleet työssään tilanteissa, joissa olisi keskusteltu perhekeskustiimistä ja ovatko he saaneet siitä palautetta, lapsiperheiden vanhempien kokemukset asiakkuudesta) sekä viimeisenä teemana Kehittämisideat ja terveiset.

Haastattelutilanteiden helpottamiseksi ja nopeuttamiseksi lähetimme haastattelukysymykset etukäteen niille haastateltaville, joiden henkilöllisyyden tiesimme ennen haastatteluja. Ne haastattelut, joissa vastaaja oli saanut perehtyä kysymyksiin etukäteen, sujuivat nopeammin kuin ne, joissa vastaaja kuuli kysymykset ensimmäistä kertaa vasta haastattelutilanteessa. Haastattelut kestivät keskimäärin 15 minuuttia.

Haastattelukysymykset suunniteltiin niin, että ne kulkisivat linjassa tutkimuskysymystemme kanssa. Haastattelukysymykset vaihtelivat hieman päivähoidon työntekijöiden ja lapsiperheiden haastatteluissa. Haastattelukysymykset ovat liitteinä opinnäytetyömme lopussa (Liite 4 & 5).

Päivähoidon lisäksi haastatelluilla lapsiperheillä oli asiakkuuksia esimerkiksi puhe- ja toimintaterapiassa sekä äitiys- ja lastenneuvolassa. Osalla haastateltavista oli päivähoidossa ja esiopetuksessa olevien lasten lisäksi myös kouluikäisiä lapsia. Tämä näkyi haastatteluissa siten, että osa haastateltavista ymmärsi perhekeskustiimin toiminnan kuuluvan myös kouluikäisille lapsille. Perhekeskustiimin tarjoama tuki on suunnattu alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen, joten jos perheessä on päivähoitoikäisiä lapsia, otetaan tukemisessa huomioon myös heidän vanhemmat sisarensa.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Perhekeskustiimi on toiminut Ilmajoella vain muutaman vuoden, joten se on vielä varsin uusi tapa tukea perheitä moniammatillisesti. Tähän mennessä perhekeskustiimistä on tiedotettu muun muassa Ilmajoki-lehdessä ja päivähoidon vanhempainilloissa. Tiimin toiminnasta on kerrottu päivähoidon henkilöstölle ja lapsiperheille. Pyrimme muodostamaan sellaiset tutkimuskysymykset, joiden avulla perhekeskustiimi saisi mahdollisimman kattavan kuvan päivähoidon työntekijöiden ja alle kouluikäisten lasten vanhempien tietämyksestä tiimiä koskien. Tutkimuskysymyksiä meillä oli kaikkiaan 3 ja varsinaisia haastattelukysymyksiä lähes 20. Tutkimuskysymyksemme olivat: 1. Onko perhekeskustiimin toiminnasta tarpeeksi tietoa ja miten tietoa voisi lisätä? 2. Missä yhteydessä perhekeskustiimi ja sen toiminta on tullut tutuksi? 3. Mitä perhekeskustiimi tekee ja ketä siinä työskentelee? Yhdellä haastatellulla lapsiperheen vanhemmalla perhekeskustiimistä ei ollut tietoa eikä se ollut tullut tutuksi missään yhteydessä.

> En missään, mutta puheterapiassa tai vanhempainilloissa siitä on saatettu joskus mainita (Haastateltava 3).

Haastattelutilanteissa halusimme aluksi saada selville haastateltavien tiedonmäärän perhekeskustiimistä ja sen toiminnasta. Täten pystyimme karsimaan tulevista haastattelukysymyksistämme sellaiset, joihin kyseinen haastateltava ei osaisi vastata. Esimerkiksi mikäli perhekeskustiimi ei ollut tullut aikaisemmin missään yhteydessä tutuksi, ei ollut hyödyllistä kysyä, ketä tiimissä työskentelee. Suurimmalle osalle haastatelluista Ilmajoen perhekeskustiimi oli tullut tutuksi jotakin kautta. (Kysymys 2. missä yhteydessä perhekeskustiimi oli tullut tutuksi)? Päivähoidon henkilöstöstä kaikki olivat kuulleet tiimistä mainittavan. Osalle työntekijöistä tiimi oli tullut paremmin tutuksi työn kautta saatujen kokemusten myötä. Kolmesta lapsiperheen vanhemmasta yksikään ei ollut kuullut Ilmajoen perhekeskustiimistä, mutta yhdelle käsite oli tuttu toisesta kaupungista. Yleisimmin päivähoidon henkilökunta oli kuullut perhekeskustiimistä erilaisten koulutusten yhteydessä ja lisäksi tiimistä oli saatu tietoa terveydenhuollon ammattilaisten sekä oman työn kautta.

> …No mä ainaki ymmärrän sen niin, että, että se tavallaan on niinku perheitten tukemista varten sellanen työryhmä, joka auttas, auttas niinku perheitä sen vaativassa tehtävässä… sellanen kevyempi organisaatio-malli toimia sillä lailla niinku nopiasti, antaa perheille sellasta lyhytaikaista tukia. (Haastateltava 2.)

> En oo tutustunut missään, en oo kuullu Ilmajoella. Mun ystävä on… mistä hän olikaan… Joo, Tampereelta mun ystävä soitti ja sano, et neuvolassa oli tarjottu sellasta palvelua, että vois tota ihan tulla joku kotiin ja olla lasten kanssa, että jos on joku, joku juttu, että pitää tehdä, eikä lapset voi olla siinä, niin voi tulla joku siksi aikaa. Elikkä Tampereelta kuullu ystävän kautta. (Haastateltava 7.)

Kartoitimme haastateltavien tiedonmäärää muun muassa näistä asioista: Ketä perhekeskustiimissä työskentelee? Mitä toiminta sisältää ja millaista tukea tiimistä perheille annetaan? Ketä asiakastapaamisissa on läsnä? Tutkimuksesta käy ilmi, että enemmistö haastatelluista tietää perhekeskustiimin olevan moniammatillinen työryhmä tai tiimi, joka auttaa ja tukee perheitä heidän kasvatustyössään. Tieto siitä, ketä tiimissä työskentelee, oli epävarmaa, mutta yleisimmin mainittuja ammattiryhmiä olivat psykologi, terveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä ja neuvoloiden eri työntekijät. Haastatellut mielsivät perhekeskustiimin toiminnan olevan perheiden tukemista eri tavoin ja asioiden eteenpäin viemistä. Toiminnan ajateltiin olevan kotiin annettavaa tukea sekä pienissä että suurissa asioissa, esimerkiksi tilanteessa, jossa vanhempi tai lapsi on väsynyt. Suurin osa haastatelluista tiesi, että asiakastapaamisissa on läsnä vain ne perhekeskustiimin työntekijät, jotka on katsottu juuri siinä tilanteessa tarpeellisiksi ja asiakkuuden sisältö riippuu perheen tilanteesta.

> Mm, no se, se pääpiirre mitä täs mun mielestä on, et kartotetaan se perheen just sen hetkinen tarve ja mitä ne vanhemmat niinku toivoo, mihinkä ne tartteis apua, että siinä ei niinku, se tavallaan se apu ei tuu niinku sieltä asiantuntijoilta päin vaan, että vanhemmat itte joutuu pohtimaan sen… et se on aika lyhytaikaista, et se oli vain muutaman kuukauden ja sitte kartoitetaan, että onko se niinku.. onko se ollu riittävä apu, onko sitä tarve jatkaa vai riittääkö tämä ja lopetetaan tähän. Että.. ei se sitte tarkoita sitä, et sitä apua saa viis vuotta sen jälkeen, ku on lähdetty tälle tielle. (Haastateltava 2.)

> No tietysti ensin kartotetaan se tilanne, sit tehään suunnitelma ja sitte ihan sitä arjen apua voi olla ja niinku sitä ongelmaa tai sitä huolta selvitetään ja… Emmä tiedä sitte enempää. (Haastateltava 6.)

Seuraavaksi esitimme kysymykset: Miksi ottaisit tai ohjaisit ottamaan perhekeskustiimiin yhteyttä? ja miten asiakkuus perhekeskustiimissä haastateltujen mielestä alkaa? Väsymys oli monessa vastauksessa syy ottaa tai ohjata ottamaan yhteyttä perhekeskustiimiin. Muita esille tulleita syitä olivat muun muassa lapsen tai vanhemman oirehdinta tai erilaiset ongelmat. Moni vastaajista ajatteli asiakkuuden perhekeskustiimissä alkavan yhteydenotosta tai asian viemisestä tiimiin. Suurimmalla osalla haastatelluista päivähoidon työntekijöistä oli tiedossa, että vanhemmilta on saatava lupa ennen yhteydenottoa tiimiin lapsen asioissa.

> …Se vanhempien jaksaminen, se on nyt ja parisuhteet ja avioerot ja sitte kaikki menetykset ja sitte tietysti tämä lapsen käyttäytyminen, kehitys ja tietysti kasvatus ja perhe-asiat. Ja sitte sehän on yhteistyötä ja tukea annetahan niille lapsiperheille niiden tarpeisiin… (Haastateltava 9.)

> …Mulla on tota semmonen kokemus että mä oon ollu kerran psykologiin niinku ihan nimettömästi yhteydessä yhen lapsen asioista… Se lähti sillä lailla sitten siitä rullaamaan siinä tilanteessa, että ne sitte pyysivät että juttelisin vanhemmille ja kysyis sitten luvan että saako tota saavatko he sitte soittaa sieltä vanhemmille että me ollaan sitte juteltu jo tästä asiasta ja ne sitten lähti hyvin etenemään kun ne vanhemmat anto luvan siihen yhteistyöhön ja se tiimi otti yhteyttä. (Haastateltava 1.)

Kysyimme haastatelluilta heidän kokemaansa tiedonmäärää sekä mistä he kaipaisivat sitä lisää. Yhdeksän kymmenestä haastatelluista koki tietävänsä perhekeskustiimistä vain vähän ja kaipasi lisää tietoa liittyen tiimiin. Tietoa toivottaisiin saatavan käytännön asioista, kuten esimerkiksi yhteydenottamisesta ja siitä, mitä palvelu konkreettisesti on. Kaikki haastatellut lapsiperheiden vanhemmat toivoisivat saavansa tietoa tiimistä neuvoloiden kautta, jolloin se koettaisiin niin sanotusti normaaliksi palveluksi lapsiperheille ja avun hakeminen tiimistä olisi mahdollisesti helpompaa.

> …Joku sellanen tietopläjäys niinku tästä, niinku koko perhekeskustiimisysteemistä, että mitenkä se sitten niinku pyörii ja ketä siellä palaveris sitten on paikalla ja niinku, et mitenkä sitä.. Joku sellanen tietopläjäys olis hyvä ylipäätänsäkin. Tai ainakin ittestä tuntuu, että joo, että perhekeskustiimi, et joo, okei se on sitä, mutta sitten, kun näitä rupes oikeen miettimään, nii en mä oikeesti tiedä tästä sitten niinku mitään omasta mielestäni. (Haastateltava 8.)

> Kyl niinku, ihan selkeesti enemmän vois olla tietoa. Ihan selkeesti, koska mä väitän, et osaksi se, et siitä ei porukka oikein tiedä, niin se aiheuttaa kyllä sen korkeen kynnyksen. Et ehkä mielletään semmoseksi niinkun, että.. et just niinku täs puhuttiin hoitajan kans, et vähän niinku, jos sun pitää hakee sieltä apua, nii se on vähän niinku epäonnistuminen siinä perhe-elämäs. Vaikka toisaalta, mun mielestä se osoittaa tietynlaista niinku tervejärkisyyttä, että jos sä pystyt ite niinku nähdä sen tilanteen ja hakea apua… (Haastateltava 10.)

Päivähoidon työntekijöiltä kysyimme millaista yhteistyötä he toivoisivat päivähoidon ja perhekeskustiimin välille. Kolme työntekijää ei osannut vastata tähän kysymykseen, mutta muut toivoisivat avointa ja tietoa jakavaa yhteistyötä. Lisäksi kysyimme heiltä, ovatko he olleet työssään tilanteissa, joissa perheiden kanssa on keskusteltu tiimistä ja millaista tiimin toiminnasta saatu palaute on ollut. Kaksi päivähoidon työntekijöistä oli ollut tällaisissa tilanteissa ja tilanteet olivat koettu myönteisiksi. Yksi vastaajista kokisi hyökkääviksi tilanteet, joissa tulisi perheiden kanssa keskustella perhekeskustiimistä. Haastatelluista seitsemästä päivähoidon työntekijästä kaksi oli saanut perhekeskustiimin asiakkuudesta palautetta, joista toinen oli positiivista, mutta toisesta nousi esille, että kynnys ottaa apua vastaan on korkea.

> On ollu sellanen tapaus ja hyvin positiivisesti asia on otettu vastaan ja lupalappu on annettu vanhemmilta, kysytty, että sen saa viedä sinne (Haastateltava 5).
>
> …Tota, en oo ollu, mutta sen verran niinku, täs näin, että tota, kun siitä on puhuttu, niin.. kyllä niinku ajattelisin ja koen sen sellaiseksi tosi hyökkääväksi… Mutta se, että kyllä mä niinku tykkään, että on hyvä, kun tällainen on tänä päivänä… (Haastateltava 4.)

Haastatellut saivat kertoa heidän kehittämisideansa perhekeskustiimin suhteen. Yleisin kehittämisidea perhekeskustiimille olisi näkyvyyden lisääminen ja lisäksi osa haastatelluista toivoi, että perhekeskustiimistä löytyisi tietoa internetistä. Myös konkreettista tiimin esittäytymistä toivoi osa haastatelluista. Se voitaisiin toteuttaa esimerkiksi yhteisten tilaisuuksien avulla.

> No just se semmonen näkyvyys, että tultais niinku mukaan vaikka tonne ihan meidänkin, jalkauduttais joskus vaikka tonne päiväkotiinki ja sillä lailla vaikka tultais esittäytymään tonne esimerkiks niinku vanhempainiltaan, että vanhemmille, mutta iha työntekijöillekki olis tosi hyvä, että olis välillä et kerrottais näistä kaikista mahollisuuksista, en usko että kaikki tietää… (Haastateltava 1.)

> …Että, kyllähän psykologi kävi täällä jo tutustumas ja kävi vielä vanhempainillas kertomas tästä toiminnasta ja näytti kasvonsa ja näin, mutta sitten enemmänki toivois vielä enemmän, että tulis konkreettisemmaksi, näkis paremmin sen tiimin ja tulis tutummaksi jotenkin, jollakin lailla, kuin vain tämän kautte. Että se vois olla joku yhteinen, et ne tulis joskus johku tilaisuuteen ne kaikki. (Haastateltava 5.)

Haastattelun lopuksi vastaajat saivat lähettää terveisiä perhekeskustiimille. Haastatellut toivottivat tiimille jaksamista ja kertoivat olevansa tyytyväisiä siihen, että tällainen palvelu on olemassa. Perhekeskustiimi koettiin matalankynnyksen palveluna ja sen toivottiin säilyvän sellaisena.

> Enemmän näkyvyyttä ja hienoa, että tällänen on Ilmajoellaki, tosi hieno juttu. Tsemppiä vaan, toivottavasti on ihan pysyvä toiminta. (Haastateltava 7.)

> No ainakin mun mielestä kuulostaa niinku hyvältä, että justiin mä uskon se on aika matalankynnyksen paikka, justiin ku ne sano, että voi pienestäkin asiasta niinku ottaa yhteyttä, et ei sen tartte olla mikään suuri, että mun mielestä ainaki hyvä kuva jäi sillon ku ne esitteli (Haastateltava 6).

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimus saatiin suoritettua onnistuneesti ja saimme riittävästi vastauksia laadullisen tutkimuksen toteutumiseksi. Olisimme kuitenkin toivoneet saavamme enemmän haastateltavia lapsiperheiden vanhemmista, mutta tutkimuksen toteutukseen varatussa ajassa se ei ollut mahdollista. Saimme siitä huolimatta monipuolisia vastauksia. Olimme positiivisesti yllättyneitä päivähoidon työntekijöiden innokkuudesta ja vastaanottavaisuudesta tutkimustamme kohtaan. Tutkimuskysymyksiä meillä oli kolme ja niihin saaduista vastauksista ilmenee, kuinka vaihtelevasti käytännön kokemus kulkee linjassa teoriatiedon kanssa.

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli: onko perhekeskustiimin toiminnasta tarpeeksi tietoa ja miten tietoa voisi lisätä? Suurimmalla osalla haastatelluista oli jonkin verran tietämystä tiimistä, mutta tiedonmäärä vaihteli haastateltujen välillä. Lähes kaikki haastatellut kokivat tiedonmääränsä perhekeskustiimistä vähäiseksi ja haluaisi saada tiimistä lisää tietoa. Useissa haastatteluissa nousi esille, että tietoa kaivattaisiin tiimin konkreettisesta toiminnasta sekä käytännön asioista.

Teoriaosuudessamme toimme esille, että tiedonhaku tänä päivänä on keskittynyt lähinnä internetiin. Useassa haastattelussa internet mainittiin ensisijaiseksi tiedon lisäämisen välineeksi. Tästä syystä perhekeskustiimistä olisi hyvä tiedottaa sanomalehtien lisäksi myös internetin kautta. Muita tiedotusväyliä, joita haastatellut toivat esille, olivat vanhempainillat ja sanomalehdet. Heinämäki (2004) painotti neuvolapalveluiden merkitystä kaikkien lapsiperheiden arjessa ja lapsiperheiden haastatteluista se nousikin yhdeksi toivotuksi tiedotusväyläksi. Kuten luvussa 5 tuli esille, että neuvolatoiminta on osa perhekeskusta ja neuvolan työntekijä kuuluu perhekeskustiimiin, joten sen hyödyntäminen tiedottamisessa voisi olla luontevaa. Vanhempien haastatteluista kuitenkin kävi ilmi, että tiedottaminen sitä kautta on ollut vähäistä. Nämä haastatteluista saadut kehittämisideat koskien tiedotusta tuomme esille myöhemmin tässä luvussa taulukossa 2.

Toiseksi halusimme tutkimuksessamme selvittää: missä yhteydessä perhekeskustiimi ja sen toiminta on tullut tutuksi? Päivähoidon työntekijöiden haastatteluista kävi ilmi, että perhekeskustiimi oli tullut tutuksi työn puolesta. Osa oli ollut yhtey-

dessä tiimin jäsenten kanssa tai tehnyt heidän kanssaan yhteistyötä. Tiimi oli tullut päivähoidon henkilöstölle tutuksi myös koulutusten ja vanhempainiltojen kautta. Yhdellekään lapsiperheen vanhemmalle Ilmajoen perhekeskustiimi ei ollut tullut tutuksi. Yksi vanhempi toi esille asiakkuutensa perhekeskustiimissä, mutta haastattelun kautta kävi ilmi, että asiakkuus oli ollut tiimin sijaan perhekeskuksen palveluissa, esimerkiksi äitiysneuvolassa. Ilmajoen perhekeskustiimi on käynyt esittelemässä toimintaansa vanhempainilloissa ja päiväkodeissa työntekijöille. Perhekeskustiimi (2014) toi haastattelussa esille, että vastuu yhteydenotosta huolen herätessä on vanhemmilla tai esimerkiksi päivähoidon henkilöstöllä vanhemmilta saadun luvan jälkeen. Tästä syystä koemme tärkeäksi tiimin ja toiminnan tutuksi tuomisen ja näkyvyyden lisäämisen.

Viimeinen tutkimuskysymyksemme oli muotoiltu: mitä perhekeskustiimi tekee ja ketä siinä työskentelee? Nummenmaa & Karila (2011) toteavat, että varhaiskasvatustyössä tehdään entistä enemmän töitä tiimeissä ja moniammatillisesti. Kuten luvussa 5.4 kerroimme moniammatillisuuden olevan (Remsun & Törrösen 2007 mukaan) yhteistyötä, jota eri ammattikunnat tekevät keskenään. Haastatelluista enemmistö tiesi tiimin olevan moniammatillinen. Lisäksi heillä oli tieto siitä, että tiimi auttaa ja tukee perheitä kasvatustyössä, vie perheiden asioita eteenpäin ja antaa kotiin tukea. Luvussa 5.5 luettelimme Ilmajoen perhekeskustiimin työntekijät ja niistä haastatteluissa yleisimmin mainittiin psykologi, sosiaalityöntekijä ja terveydenhuollon ammattilaiset. Enemmistö haastatelluista tiesi ainakin yhden tiimin jäsenen ammattinimikkeen, mutta osalla tiimin työntekijöiden rajaaminen osoittautui kuitenkin hankalaksi. Tämä näkyi muun muassa siten, että aineistossa tiimin kuuluvaksi lueteltiin myös koulun opettajat sekä lasten vanhemmat.

Tutkimustuloksistamme saimme lapsiperheiden vanhemmilta käsityksen, että Suomessa on tänä päivänäkin vielä oletus, että on pärjättävä omillaan ja siitä syystä kynnys hakea apua koetaan korkeaksi. Lisäksi tuen hakemista hankaloittaa se, että tietoa perheille suunnatuista palveluista on etsittävä itse, koska sitä jaeta tarpeeksi. Yhteydenotto tuen hakemiseksi voi olla hankalaa, mikäli perheen omat voimavarat ovat vähäiset. Tällöin tarvittaisiin tukea antava henkilö, joka voisi hoitaa yhteydenoton perheen puolesta.

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa tuli esille, että yhteiskunta asettaa erilaisia paineita vanhemmille, esimerkiksi perheen ja työn yhteensovittamista kohtaan. Tämä näkyy lapsiperheiden arjessa muun muassa siten, että perheelle olisi oltava riittävästi aikaa ja silti pitäisi panostaa työntekoon mahdollisimman paljon. Nykypäivänä toisten ihmisten arvosteleminen on mielestämme lisääntynyt ja vanhempien on vaikea toimia sillä tavoin, että arvostelulta vältyttäisiin. Tämä nousi esille myös tutkimuksessamme tehdyissä haastatteluissa, etenkin arvostelua ajateltiin kohdattavan haettaessa apua tai otettaessa sitä vastaan. Arvostelun lisääntymiseen nykypäivänä on varmasti iso syy median yleistymisessä ja etenkin sosiaalisen median tullessa jokapäiväiseen käyttöön. Sosiaalisessa mediassa voi purkaa perheen ongelmia ja saada niihin tukea, mutta mahdollisesti myös arvostelua. Sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa arvostelua ja tietojen levittämistä on hankala valvoa ja siksi se on hyvä kanava siihen.

Tutkimuksestamme selvisi, että haastateltavien tiedonmäärä ja – laatu koskien perhekeskustiimiä sekä heidän toimintaansa oli hyvin vähäinen. Lisäksi havaitsimme, että haastateltavilla, joilla oli oman käsityksensä mukaan tietoa tiimistä, ei tieto ollut täysin paikkansapitävää. Tämä näyttäytyi muun muassa epäselvyytenä siitä, mille asiakaskohderyhmälle palvelu on suunnattu. Osa haastateltavista ajatteli asiakasryhmään kuuluvan myös ala- ja yläkouluikäiset. Alakouluikäiset ovat perhekeskustiimin asiakkaina kuitenkin vain niissä tilanteissa, mikäli asiakkuus ei ole päättynyt kouluun siirryttäessä tai jos heillä on alle kouluikäisiä sisaruksia palvelun piirissä.

Haasteellisuutta tutkimustulosten kokoamiseen toi se, että osa haastateltavista ei ymmärtänyt haastattelukysymyksiämme tarkoittamallamme tavalla tai heillä oli väärää tietoa käsitteistä. Esimerkiksi tällaisia haasteita nousi, kun haastateltava ei osannut erottaa perhekeskuksen ja perhekeskustiimin käsitteitä toisistaan. Perhekeskustiimin kuviteltiin sisältävän lapsiperheiden palvelut, kuten neuvolan, eikä ymmärretty perhekeskustiimin olevan osa perhekeskuksen toimintaa. Tämä haaste tuli esiin lähinnä lapsiperheiden vanhempia haastateltaessa, mutta se näyttäytyi myös joidenkin päivähoidon työntekijöiden kohdalla.

Tiedottamista olisikin lisättävä erityisesti siitä, mitä kuuluu perhekeskustiimin toimintaan ja miten se käytännössä erottuu perhekeskusten toiminnasta. Hyviä väyliä

tiedottamiselle olisivat esimerkiksi vanhempainillat päiväkodeilla ja internet. Ilmajoen perhekeskustiimillä onkin tarkoitus tänä syksynä kiertää päiväkotien vanhempainilloissa kertomassa toiminnastaan. Lisäksi esimerkiksi esitteet, joita vanhemmille voitaisiin esimerkiksi päivähoidon kautta lähettää, voisivat olla hyviä tiedonlähteitä. Teoriaosuutta kirjoittaessamme meille nousi myös ajatus, olisivatko perhekeskustiimin omat kotisivut mahdolliset. Ainakin Ilmajoen kunnan internetsivuille voisi tehdä esittelyn perhekeskustiimistä. Muodostimme alla olevan taulukon, jossa pyrimme tuomaan selkeästi esille tiedottamisen tämän hetkisen tilan ja tutkimuksen kautta saadut kehittämisideat koskien tiedon lisäämistä.

Taulukko 2. Tiedottaminen.

TIEDOTTAMINEN

Tiedotus tähän mennessä	**Tiedottamisen kehittäminen**
Koulutukset	Ilmajoen kunnan internetsivut
Ilmajoki-lehti, esitteet	Perhekeskustiimin kotisivut
Vanhempainillat	Palveluohjaus neuvoloista
Esittäytyminen päivähoidolle	Tiedotus sanomalehtien kautta
	Esitteiden ja mainosten jakaminen

Haastatteluiden avulla saatu aineisto oli osittain samansuuntaista ja toisaalta vastaukset poikkesivat toisistaan hyvinkin paljon. Esimerkiksi yhdistävä tekijä haastatelluille oli epävarmuus tiedonlaadusta ja tiedonmäärä vaihteli haastateltujen välillä huomattavasti. Lapsiperheiden vanhempien tiedonmäärä perhekeskustiimistä oli huomattavasti vähäisempää kuin päivähoidon työntekijöiden ja tiedon niukkuus yllätti meidät. Lähes kaikki haastatellut toivoivat lisää tietoa koskien tiimiä, mutta osa toi esille epäilyksensä tiedonmäärän lisäämisen tarpeellisuudesta. Päivähoidon työntekijöiltä nousi epävarmuus siitä, voisivatko he työntekijöinä ottaa yhteyttä tiimiin asiakkaidensa asioissa vai tulisiko vanhempien itse olla yhteydessä tuen tarpeen ilmetessä.

Perhekeskustiimin toiminnasta parhaiten oli tiedossa heidän tukimuotonsa perheiden arjen konkreettiseen tukemiseen. Tiimiin kuuluvat ammattilaiset tuntuivat olevan hieman vähäisessä tiedossa, mutta psykologi ja terveydenhoitaja olivat niistä

yleisimmin mainittuja. Tiimin jäseniä koskevaan kysymykseen saadut vastaukset olivat hyvin monipuolisia ja kirjavia, sisältäen lapsen elämään liittyviä henkilöitä, muun muassa opettajista vanhempiin. Asiakkuuden pääpiirteet, kuten asiakkuuden väliarvioinnit ja tieto siitä ketä perhekeskustiimissä työskentelee, olivat heikosti tiedossa kysyttäessä perhekeskustiimin toiminnasta. Vaikka vastaajilla oli tietoa perhekeskustiimin tarjoamasta tuesta arkeen, tutkimuksen tuloksista selvisi, että muut tuenmuodot, kuten psyykkinen ja sosiaalinen tuki olivat heikosti tiedossa. Perhekeskustiimi tarjoamaa myös palveluohjausta ja osalla haastateltavista olikin se hyvin tiedossa. Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan tuoneet asiaa esille.

> …ne tietenkin vie asioita eteenpäin niin pitkälle, mutta siis, että jos sulla on hätä, niin.. niin sinne heti ensimmäisenä. Ja sitten ne lähtee sieltä selvittään ja jos ei siitä selvitä, niin sitten mennään eteenpäin… (Haastattelu 4.)

> …Ne käsittelee sitä siellä, että sitä asiaa niinku viedään eteenpäin, et se lapsi saa avun. Jonkunlaisen avun sitten lopulta… (Haastattelu 5.)

Perhekeskustiimi on tiedottanut toiminnastaan esimerkiksi vanhempainilloissa sekä esittäytymällä päivähoidon henkilöstölle, mutta tutkimuksestamme saatujen tulosten perusteella olemme sitä mieltä, että tiedottamista tulisi lisätä. Tiedottamista tulisi suunnata etenkin lapsiperheille ja hyväksi koettu tapa toteuttaa sitä oli vanhempainillat. Tiedottamisen lisäämisellä voitaisiin madaltaa palvelun kynnystä, jonka ansiosta tuen hakeminen saatettaisiin kokea helpommaksi. Tutkimuksemme aikana meille esitettiin ajatus siitä, että mikäli perhekeskustiimi olisi kaikkiin lapsiperheisiin yhteydessä esimerkiksi ennen lapsen kouluikää, tulisi perhekeskustiimistä neuvolapalveluiden tapaan niin sanottu normaali osa lapsiperheen käyttämiä palveluita. Tällöin vähennettäisiin pelkoa arvostelusta palvelunkäyttäjänä ja kynnys palvelua kohtaan madaltuisi.

POHDINTA

Opinnäytetyöprosessimme alussa koimme haasteita yrittäessämme etsiä aihetta toteutettavalle tutkimukselle. Olimme varanneet opinnäytetyön työstämiseen paljon aikaa, mutta aiheen etsintä kulutti sitä luultua enemmän ja varsinaisen tutkimuksen toteutukselle sitä jäi vähemmän. Onneksemme Ilmajoen perhekeskustiimi ehdotti meille aihetta, jonka otimme ilomielin vastaan. Aloitimme prosessin lähettämällä tutkimuslupahakemuksen JIK kuntayhtymään tutkiaksemme perhekeskustiimiä, mutta luvan saaminen kesti kuitenkin yllättävän kauan. Lisäksi saimme myöhemmin tietää, että tutkimuslupaa pitäisi hakea myös Ilmajoen päivähoidon tutkimista varten. Tutkimuslupahakemuksen työstäminen sinne kulutti myös meiltä opinnäytetyön varsinaiseen työstämiseen varattua aikaa ja tutkimuksen aloitus viivästyi, koska sitä ei voinut aloittaa ennen luvan saantia.

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen, koska perheiden tukemisesta käydään jatkuvaa keskustelua. Moniammatillisen työn merkitys korostuu perheiden kanssa tehtävässä työssä ja palveluiden yhdistäminen niin sanotusti saman katon alle on yleistynyt. Vaikka tutkimuksemme on ajankohtainen, mielestämme perhekeskustiimin näkyvyyden kannalta tutkimus olisi ollut hyvä toteuttaa jo aiemmin.

Yhteistyömme perhekeskustiimin kanssa sujui alusta lähtien hyvin. Osallistuimme opinnäytetyön merkeissä perhekeskustiimin palavereihin ja saimme heiltä materiaalia tiimistä opinnäytetyötä varten. Perhekeskustiimin lisäksi yhteistyö Ilmajoen päivähoidon kanssa sujui ongelmitta. Olemme kiitollisia päivähoidolle vastaanottavaisuudesta tutkimustamme kohtaan ja erittäin hyvin onnistuneesta tiedottamisesta haastateltaville. Yllätyimme positiivisesti siitä, kuinka nopeasti tiedottamisen avulla saimme haastateltavilta yhteydenottoja.

Tutkimusta tehdessä meille nousi ajatus siitä kuinka monessa työtehtävässä sosionomi voisi ohjata perheitä perhekeskustiimin asiakkaiksi. Näitä työtehtäviä olisivat esimerkiksi palveluohjaaja, lastentarhanopettaja ja sosiaaliohjaaja. Mielestämme lähestulkoon jokaisella sosionomin työkentällä voi tulla eteen tilanne, jolloin ohjaus perhekeskustiimiin voisi olla tarpeen.

Opinnäytetyön teko kehitti meidän eettistä reflektointia joutuessamme tutkimusta tehdessä pohtimaan eettisyyttä ja luotettavuutta sekä niiden toteutumista. Lisäksi sen ansiosta opimme tuottamaan uutta tietoa ja se auttoi meitä sisäistämään pohtivan, tutkivan ja kehittävän työotteen. Meidän opinnäytetyö lisäsi osaamistamme tukea ja ohjata tavoitteellisesti asiakkaita heidän arjessaan. Eettinen -, asiakastyön - ja tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ovat sosiaalialan kompetensseja, jotka sosionomin tulisi laadukasta työtä tehdessään hallita.

Opinnäytetyöstä saimme ideoita mahdollisista jatkotutkimusaiheista. Mielestämme meidän toteuttaman tutkimuksen voisi suorittaa myöhemmin uudelleen, jotta saataisiin selville, onko tietämys perhekeskustiimistä lisääntynyt Ilmajoella. Tutkimuksestamme ilmeni, että yhteistyötä toivottiin perhekeskustiimin ja päivähoidon välille, joten jatkotutkimuksen voisi kohdentaa näiden toimijoiden yhteistyöhön.

LÄHTEET

Aula, M. K. Ei päiväystä. Lasten hyvinvointi - toteutuvatko puheet. [Verkkosivu]. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutettu. [Viitattu 5.10.2014]. Saatavana: http://www.lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/puheet/puhe/-/view/1396923

Castrén, A-M. 2009. Mahtuuko ero perheeseen?: perheen hajoaminen ja uusperhe perheenä. Teoksessa: R. Jallinoja (toim.) Vieras perheessä. Helsinki: Gaudeamus, 106–128.

Child welfare services. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Lastensuojelun Keskusliitto. [Viitattu 14.10.2014]. Saatavana: http://www.lastensuojelu.info/en/services.html

Esiopetus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 5.9.2014]. Saatavana: http://www.ilmajoki.fi/?lang=fi&id=355

Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. 2005. [Verkkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. [Viitattu 5.9.2014]. Saatavana: http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066

Haastattelu. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kajaanin ammattikorkeakoulu. [Viitattu 24.10.2014]. Saatavana: http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu

Halme, N., Kekkonen, M. & Perälä, M-L. 2012. Perhekeskukset Suomessa. [Verkkojulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 20.8.2014]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90890/URN_ISBN_978-952-245-747-9.pdf?sequence=1

Harisalo, R. & Miettinen, E. 2004. Hyvinvointivaltio: houkutteleva lupaus vai karvas pettymys. Tampere: University Press.

Hautamäki, A. 2005. Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus.

Heino, T. 2009. Lastensuojelu – kehityskulkuja ja paikannuksia. Teoksessa: J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 198–214.

Heinämäki, L. 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa: erityispäivähoito - lapsen mahdollisuus. Saarijärvi: Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Helminen, M-L. 2001. Vanhemmuuden roolikartan käyttökokemuksia. Teoksessa: M. Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta: syvennä ja sovella. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 58–63.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen: erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoidossa. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

Hyvinvointipalvelujen taloudellinen merkitys on suurin lapsiperheille. 28.4.2014. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 29.9.2014]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/ktutk/2012/ktutk_2012_2014-04-28_tie_001_fi.html

Ilmajoen perhekeskustiimi. 2014. Vanhempainillassa esittely 3.9.2014.

Jallinoja, R. 2006. Perheen vastaisku: familistista käännettä jäljittämässä. Helsinki: Oy Yliopistokustannus.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kaksi kolmesta alle kolmivuotiaiden lasten äideistä työllisiä. 22.3.2013. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 29.9.2014]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/tyokay/2011/02/tyokay_2011_02_2013-03-22_tie_001_fi.html

Kangaspunta, S. 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: University Press.

Karila, K. & Nummenmaa, A. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen: kuvauskohteena päiväkoti. Juva: WS Bookwell Oy.

Karvonen, S., Moisio, P. & Simpura, J. 2009. Suomalaisten hyvinvointi ja elinolot 2000-luvulla. Teoksessa: J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 20–34.

Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kivimäki, R. 2003. Perhe tuli työelämään. Teoksessa: H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa: kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, 186–201.

L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.

L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoidosta.

L 28.12.2012/980. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista.

Lapsen hyvinvointi alle kouluikäisenä. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Pohjanmaa-hanke. [Viitattu 30.9.2014]. Saatavana: http://www.epshp.fi/pohjanmaahanke/mielen_hyvinvointi_ja_ongelmat/lapsen_hyvinvointi_alle_kouluikaisena

Lapsen ja vanhemman mielenterveys- tai päihdeongelma. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Pohjanmaa-hanke. [Viitattu 28.9.2014]. Saatavana:

http://www.epshp.fi/pohjanmaahanke/mielen_hyvinvointi_ja_ongelmat/mielenterveysongelmat/masennus/lapsi_ja_vanhemman_mielenterveys-_tai_paihdeongelma

Lapsiperheiden määrä vähenee edelleen. 2014. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 28.8.2014]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/perh/2013/perh_2013_2014-05-23_tie_001_fi.html

Mahkonen, S. 2010. Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita.

Marklund, K., Andershed A-K., Andershed, H., Kalland, M., Kouvonen, P., Ogden, T., Hjort Oldrup, H., Sundell, K., Simic, N. & Söderström, E. 2012. Nordens barn: Tidiga insatser för barn och familjer. [Verkkojulkaisu]. Stockholm: Nordens Välfärdscenter. [Viitattu 5.10.2014]. Saatavana: http://www.nordicwelfare.org/PageFiles/415/Inspirationsh%C3%A4ften/1%20TidigaInsatser_enk.pdf

Mitä yhteisöllisyys on?. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, Kasvun kumppanit. [Viitattu: 30.9.2014]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/yhteisollisyys

Määttä, M. 2006. Teoksessa: N. Remsu & M. Törrönen (toim.) 2007. Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö.

Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi: Yhdessä tekemisen toimintamalleja, Jyväskylä: PS-kustannus.

Nummenmaa, A. & Karila, K. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOYpro Oy.

Nätkin, R. 2009. Alkoholiongelmainen perheessä – vieras ja sopimaton. Teoksessa: R. Jallinoja (toim.) Vieras perheessä. Helsinki: Gaudeamus Oy Yliopistokustannus, 63–82.

Palovaara, M. 2008. Yhteisöllisyys kunniaan: Lasten ja nuorten sosiaalisen kehityksen turvaaminen koulussa tai päiväkodissa. [Verkkojulkaisu]. Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. [Viitattu 30.9.2014]. Saatavana: http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/palovaara.htm

Perheiden taloutta tuettava. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kristillisdemokraatit. [Viitattu 26.9.2014]. Saatavana: http://www.kd.fi/KD/www/fi/politiikka/Ohjelmat/vanhatOhjelmat/perhepoliittinen/perheiden_talous.php

Perhekeskuksen tavoitteet. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 20.8.2014]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/perheita/perhekeskus/tavoitteet

Perhekeskus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 20.8.2014]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/perheita/perhekeskus

Perhekeskusten palvelukokonaisuudet. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 8.10.2014]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/perheita/perhekeskus/palvelukokonaisuudet

Perhekeskustiimi. 2014. Ilmajoen perhekeskustiimi. Haastattelu 9.9.2014.

Pietiläinen, E. & Seppälä, H. 2003. Palveluohjaus: asiakastyössä ja organisaatiossa. 4. Painos. Kehitysvammaliitto.

Puustinen-Korhonen, A. Ei päiväystä. Barnskydd. [Verkkosivu]. Finlands Kommunförbund. [Viitattu 14.10.2014]. Saatavana: http://www.kommunerna.net/sv/sakkunnigtjanster/social-halsovard/social-service/barn/barnskydd/Sidor/default.aspx

Pyhäjoki, J. & Koskimies, M. 2009. Varhainen puuttuminen ja dialogisuuden edistäminen huolten vyöhykkeillä. Teoksessa: J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 186–196.

Päivähoitopaikan hakeminen. 24.1.2013. [Verkkosivu]. Ilmajoki: Sivistyslautakunta. [Viitattu 5.9.2014]. Saatavana: http://www.ilmajoki.fi/?lang=fi&id=1037

Päivähoitopaikat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 5.9.2014]. Saatavana: http://www.ilmajoki.fi/?lang=fi&id=1040

Reuna, V. 1999. Vanhemmuutta toteuttamassa: päiväkotilasten vanhempien ja päiväkotien henkilökunnan mielipiteitä lapsiperheiden arjesta ja lasten kasvatuksesta. Teoksessa K. Karila & A. Nummenmaa 2001. Matkalla moniammatillisuuteen: kuvauskohteena päiväkoti. Juva: WS Bookwell Oy.

Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2002. Perhe ja vanhemmuus: suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Saastamoinen, M. 2011. Intensiivistyvä yksilöllistyminen ja sosiaalisuuden muuttuvat muodot. Teoksessa: S. Kangaspunta (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: University Press, 61–91.

Seitamaa-Hakkarainen, P. Ei päiväystä. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. [Verkkosivu]. [Viitattu 23.9.2014]. Saatavana: http://www.academia.edu/589363/Kvalitatiivinen_sisallon_analyysi

Seppälä, N. 2000. Kuka vanhempia tukee: vanhempien mietteitä omista epäviralista verkostoistaan. Teoksessa: S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 94–95.

Solantaus, T. & Paavonen, E.J. 2009. Vanhempien mielenterveyshäiriöt ja lasten psykiatriset ongelmat. [Verkkoartikkeli]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 29.9.2014]. Saatavana: http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=Article_WAR_DL6_Articleport-

let&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&viewType=viewArticle&tunnus=duo98270

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. 2004. Huoli esiin tukea tarjoten. Teoksessa: K. Huhtanen 2004. Varhainen puuttuminen: erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoidossa. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

Sosiaalinen media: verkkomedian ja yhteisöpalvelujen käyttö. 2010. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 6.11.2014]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/sutivi/2010/sutivi_2010_2010-10-26_kat_003_fi.html

Suhonen, E. 2009. Erityistä tukea tarvitsevan taaperon sopeutuminen päiväkotiryhmään: monitapaustutkimus vuorovaikutussuhteista ja niiden rakentumisesta. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, soveltavan kasvatustieteen laitos. Tutkimus. [Viitattu 5.9.2014]. Saatavana: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20030/erityist.pdf?sequence=1

Teemoittelu. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kajaani: Kajaanin ammattikorkeakoulu. [Viitattu 23.9.2014]. Saatavana: http://193.167.122.14/Opari/ontTukiLaadullTeemoittelu.aspx

Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005. Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Tulot ja kulutus: kotitalouksien tulot ja pienituloisuus. 16.4.2014. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 26.9.2014]. Saatavana: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tulot.html#pienituloisuus

Tuomi, I. 2005. Yhteisöllisyyden paluu tietoyhteiskuntaan. Teoksessa: A. Hautamäki, T. Lehtonen, J. Sihvola, I. Tuomi, H. Vaaranen & S. Veijola. Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus, 132–162.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuksen validiteetti. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Virtuaali ammattikorkeakoulu. [Viitattu 9.10.2014]. Saatavana: http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413809750/1194415367669.html

Vanhemman vakava sairaus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 29.9.2014]. Saatavana: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kipupisteita/perheen_kriisit_ja_muutokset/vanhemman_vakava_sairaus/

Vanhempien ero. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 29.9.2014]. Saatavana: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kipupisteita/perheen_kriisit_ja_muutokset/vanhempien_ero/

Vanhempien osallisuus lasten… 2005. [Verkkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. [Viitattu 5.9.2014]. Saatavana: http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066

Vanhuuseläke. 30.6.2014. [Verkkosivu]. Kansaneläkelaitos. [Viitattu 20.10.2014]. Saatavana: http://www.kela.fi/elakeika-lahestyy_vanhuuselake

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 21.8.2014]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/lait/varhaiskasvatus/linjaavat/vasu-asiakirja

Vuorohoito päivähoidossa. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 6.9.2014]. Saatavana: http://www.ilmajoki.fi/?lang=fi&id=1043

Väestörakenne. 21.3.2014. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 21.8.2014]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html

Willberg, E. 16.2.2009. Laadullisen aineiston luotettavuus. [Verkkojulkaisu]. Kasvatustieteenlaitos/Erityispedagogiikan yksikkö. [Viitattu 22.10.2014]. Saatavana: https://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/prosem/laadullinen

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupapäätös JIK kuntayhtymältä

Liite 2. Tutkimuslupapäätös Ilmajoen päivähoidolta

Liite 3. Saatekirje

Liite 4. Haastattelukysymykset päivähoidon työntekijöille

Liite 5. Haastattelukysymykset lapsiperheille

LIITE 1 Tutkimuslupapäätös JIK kuntayhtymältä

Viranomainen	Päätös	
JIK-peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä	Päivämäärä	
Hyvinvointipalvelut	**1.8.2014**	
Vt. johtava ylilääkäri	Pykälä	Diaari nro
	20/2014	**HAL:99 /2014**

Asia, jota päätös koskee	Tutkimusluvan myöntäminen Niina Korpitielle ja Sanna Yritykselle Ilmajoen perhekeskustiimin toimintaa käsittelevään AMK-opinnäytetyöhön.
Asianosaiset	Niina Korpitie (niina.korpitie@seamk.fi) ja Sanna Yritys (sanna.yritys@seamk.fi)
Selostus asiasta ja perustelut	Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosionomin tutkintoa suorittavat Niina Korpitie ja Sanna Yritys ovat hakeneet lupaa tutkintoonsa liittyvän opinnäytetyön aineistonkeruuta varten. Tutkimuslupahakemukset (alkuperäinen ja täydennetty) saatekirjeineen sekä alustava tutkimussuunnitelma ovat liitteinä.

Opinnäytetyön aiheena on perhekeskustiimi lapsiperheiden tukena Ilmajoella. Ohjaajana toimii lehtori Arja Hemminki (arja.hemminki@seamk.fi) Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Vastuuhenkilönä JIK ky:ssä toimii Ilmajoen perheneuvolan psykologi Maiju Uusipaikka (maiju.uusipaikka@jikky.fi).

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Ilmajoella lapsiperheiden ja päivähoidon työntekijöiden tietoisuutta perhekeskustiimin toiminnasta. Lisäksi tarkoituksena on tuottaa Ilmajoella toimivalle perhekeskustiimille vastauksia siitä, miten tietoisia sen toiminnasta ollaan ja miten lapsiperheiden ja päivähoidon työntekijöiden tiedot perhekeskustiimin toiminnasta eroavat keskenään.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat lapsiperheet ja päivähoidon työntekijät Ilmajoella. Aineisto on tarkoitus kerätä teemahaastatteluilla, jotka toteutetaan yksilöhaastatteluina. Osallistujat valitaan satunnaisesti Ilmajoen eri päivähoidon yksiköistä. Tutkimuksen tekijöiden tavoitteena on saada yhteensä 10 haastattelua, 5 kummastakin ryhmästä. Päivähoidon työntekijöihin ollaan yhteydessä sähköpostitse tai puhelimitse haastateltavien rekrytoimiseksi. Haastateltavaksi halukkaat lapsiperheet voivat ilmoittaa osallistumishalukkuutensa Ilmajoen päivähoidon työntekijöille, jotka ilmoittavat tiedon tutkimuksen tekijöille. Mikäli lapsiperheiltä ei saada haastatteluja, kohdennetaan haastattelut Ilmajoen päivähoidon työntekijöille.

Tutkimusluvan hakijat ilmoittavat tutkimuksen olevan luonteeltaan kvalitatiivinen. Haastattelujen litteroinnin jälkeen vastaukset jäsennellään teemoittain, ja tutkimustulokset kootaan tutkimuskysymysten avulla. Tutkimusluvan hakijat vakuuttavat, että aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja vastauksia ei luovuteta ulkopuolisille. Tutkimusluvan hakijat ilmoittavat, että aineistoa raportoidaan siten, että haastateltavien anonymiteetti säilyy.

Aineistonkeruun ajankohta on vuoden 2014 kesäkuusta syksyyn asti ja opinnäytetyön on tarkoitus valmistua viimeistään marraskuussa 2014. Tutkimusluvan hakijat ilmoittavat, että tutkimusaineisto säilytetään tutkimuksen ajan siten, etteivät ulkopuoliset pääse siihen käsiksi. Haastattelunauhat ja niiden litteraatiot tuhotaan tutkimuksen raportoinnin jälkeen.

Viranomainen
JIK-peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä
Hyvinvointipalvelut
Vt. johtava ylilääkäri

Päätös
Päivämäärä
1.8.2014
Pykälä
20/2014
Diaari nro
HAL:99 /2014

JIK ky:n hoitotyön johtaja Elise Lepistö puoltaa tutkimusluvan myöntämistä. Puoltolausunto on liitteenä.

Päätösvalta asiassa perustuu JIK ky:n hallintosäännön 4 §:ään.

Päätös

JIK ky myöntää tutkimusluvan omalta osaltaan, mutta ei voi ottaa kantaa Ilmajoen kunnan päivähoidon henkilökunnan haastatteluihin.

Tutkimuslupa myönnetään seuraavin edellytyksin:
- Sähköinen kopio valmiista työstä toimitetaan pdf-muodossa osoitteeseen kirjaamo@jikky.fi.

Viranomaisen allekirjoitus

Elina Majapuro
Vt. johtava ylilääkäri
(06) 419 1555, elina.majapuro@jikky.fi

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimusviranomainen:	JIK-peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä
Osoite:	Johtokunta Kärrytie 1 61300 Kurikka
Oikaisuvaatimusaika:	14 päivää
Oikaisuvaatimusviranomaisen viraston aukioloaika:	ark. 9.00 – 15.00

Muutosta tähän päätökseen voidaan hakea kirjallisella oikaisuvaatimuksella, joka osoitetaan oikaisuvaatimusviranomaiselle. Oikaisuvaatimus on hakijan itsensä tai hänen valtuuttamansa asiamiehen annettava tai lähetin välityksellä tai postitse toimitettava 14 päivän kuluessa nähtävilläolopäivästä taikka tiedoksisaantipäivästä virka-aikana JIK-peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän kirjaamoon (Kärrytie 1, 61300 Kurikka).

Tiedoksianto asianosaiselle
( ) Lähetetty tiedoksi kirjeellä (Kuntalaki 95 §)
(X) Lähetetty tiedoksi sähköisesti (Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 19 §)
( ) Annettu postin kuljetettavaksi
( ) Luovutettu asianosaiselle

Vastaanottajan allekirjoitus

Tiedoksi: Asianosaiset, JIK ky:n hoitotyön johtaja, Ilmajoen neuvolatyön osastonhoitaja ja vastaava erityistyöntekijä sekä Ilmajoen kunnan varhaiskasvatusjohtaja

Paikka ja aika
Ilmajoki 1.8.2014

Tiedoksiantaja

Kati Hiipakka
Toimistosihteeri

Päätös ollut nähtävillä 4.8.2014

Viranomainen
JIK-peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä
Hyvinvointipalvelut
Vt. johtava ylilääkäri

Päätös
Päivämäärä
1.8.2014
Pykälä
20/2014

Diaari nro
HAL:99 /2014

Todistaa: _____

LIITE 2 Tutkimuslupapäätös Ilmajoen päivähoidolta

Ilmajoen kunta/ Päivähoito

Tutkimusluvan myöntäminen päivähoidon osalta, Niina Korpitielle ja Sanna Yritykselle Ilmajoen perhekeskustiimin toimintaa käsittelevään AMK-opinnäytetyöhön.

Asianosaiset Niina Korpitie (niina.korpitie@seamk.fi) ja Sanna Yritys (sanna.yritys@seamk.fi)

Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosionomin tutkintoa suorittavat Niina Korpitie ja Sanna Yritys ovat hakeneet lupaa tutkintoonsa liittyvän opinnäytetyön aineiston keruuta varten. Tutkimuslupahakemukset saatekirjeineen sekä alustava tutkimussuunnitelma ovat liitteinä (JIK vt. johtavalla ylilääkärillä). Opinnäytetyön aiheena on perhekeskustiimin lpsiperheiden tukena Ilmajoella. Ohjaajana toimii lehtori Arja Hemminki Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Vastuuhenkilönä JIK ky:ssä toimii Ilmajoen perheneuvolan psykologi Maiju Uusipaikka.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Ilmajoella lapsiperheiden ja päivähoidon työntekijöiden tietoisuutta perhekeskustiimin toiminnasta. Lisäksi tarkoituksena on tuottaa Ilmajoella toimivalle perhekeskustiimille vastauksia siitä, miten tietoisia sen toiminnasta ollaan ja miten lapsiperheiden ja päivähoidon työntekijöiden tiedot perhekeskustiimin toiminnasta eroavat keskenään.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat lapsiperheet ja päivähoidon työntekijät Ilmajoella. Aineisto on tarkoitus kerätä teemahaastatteluilla, jotka toteutetaan yksilöhaastatteluina. Osallistujat valitaan satunnaisesti Ilmajoen eri päivähoidon yksiköistä. Tutkimuksen tekijöiden tavoitteena on saada yhteensä10 haastattelua, 5 kummastakin ryhmästä. Päivähoidon työntekijöihin ollaan yhteydessä sähköpostitse tai puhelimitse haastateltavien rekrytoimiseksi. haastateltavaksi halukkaat lapsiperheet voivat ilmoittaa osallistumishalukkuutensa Ilmajoen päivähoidon työntekijöille, jotka ilmoittavat tiedon tutkimuksen tekijöille. Mikäli lapsiperheiltä ei saada haastatteluja, kohdennetaan haastattelut Ilmajoen päivähoidon työntekijöille.

Tutkimusluvan hakijat ilmoittavat tutkimuksen olevan luonteeltaan kvalitatiivinen. Haastattelujen litteroinnin jälkeen vastaukset jäsennellään teemoittain ja tutkimustulokset kootaan tutkimuskysymysten avulla. Tutkimusluvan hakijat vakuuttavat, että aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja vastauksia ei luovuteta ulkopuoliselle. Tutkimusluvan hakijat ilmoittavat, että aineistoa raportoidaan siten, että haastateltavien anonymiteetti säilyy. Aineistokeruun ajankohta on vuoden 2014 kesäkuusta syksyyn asti ja opinnäytetyön on tarkoitus valmistua viimeistään marraskuussa 2014. Tutkimusluvan hakijat ilmoittavat, että tutkimusaineisto säilytetään tutkimuksen ajan siten, etteivät ulkopuoliset pääse siihen käsiksi. Haastattelunauhat ja niiden litteraatiot tuhotaan tutkimuksen raportoinnin jälkeen.

PÄÄTÖS: Varhaiskasvatusjohtaja myöntää tutkimusluvan päivähoidon henkilökunnan ja lasten vanhempien haastatteluihin. Päätösvalta asiassa perustuu Sivistystoimen päävastuualueen johtosääntöön 4§ A kohta 12.

Tutkimuslupa myönnetään seuraavin edelletyksin: Sähköinen kopio valmiista työstä toimitetaan pdf- muodossa osoitteeseen vivi-ann.koskimaki@ilmajoki.fi

Ilmajoki 8.8.2014

Vivi-Ann Koskimäki

Vivi-Ann Koskimäki varhaiskasvatusjohtaja

LIITE 3 Saatekirje

Opiskelemme Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa. Olemme työstämässä opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on tutkia ilmajokelaisten päivähoidon työntekijöiden ja lapsiperheiden tietoisuutta ja kokemuksia Ilmajoen perhekeskustiimistä ja sen toiminnasta. Suoritamme laadullisen tutkimuksen teemahaastatteluin. Opinnäytetyömme valmistuu loppuvuodesta 2014.

Tarvitsisimme vapaaehtoisia osallistujia haastatteluihin sekä työntekijöistä että lapsiperheistä. Arvioitu haastatteluihin kuluva aika on noin 20 minuuttia. Haastattelu suoritetaan haastateltavan kanssa yhteisesti sovitussa paikassa (esimerkiksi päiväkodilla) ja haastateltavalle sopivana aikana. Haastatteluissa emme kerää mitään tunnistettavia tietoja ja takaamme anonyymiyden säilymisen. Kaikki tutkimuksen aikana kerätty aineisto tuhotaan tutkimuksen päätyttyä.

Haastatteluihin osallistuminen olisi tärkeää kattavan tutkimusaineiston takaamiseksi. Täten Ilmajoen perhekeskustiimi saisi tietoa siitä, miten tieto tiimistä ja sen toiminnasta on tavoittanut ilmajokelaiset. Haastattelut pyrimme suorittamaan 14.9.2014 mennessä.

Jos olet kiinnostunut osallistumaan tutkimukseemme, otathan yhteyttä

Niina Korpitie

niina.korpitie@seamk.fi

Sanna Yritys

sanna.yritys@seamk.fi

Opinnäytetyömme ohjaava opettaja

Arja Hemminki, YTT, lehtori

puh. 040 830 2223

LIITE 4 Haastattelukysymykset päivähoidon työntekijöille

1. Millä tavoin perhekeskustiimi on tullut esille työssäsi päiväkodissa?

    1.1 Mitä käsite perhekeskustiimi mielestäsi tarkoittaa?

    1.2 Missä yhteydessä perhekeskustiimi on tullut sinulle tutuksi?

2. Mitä mielestäsi perhekeskustiimin toimintaan kuuluu?

    2.1 Ketä tiimissä työskentelee?

    2.2 Millaista tukea perhekeskustiimiltä perheille annetaan?

    2.3 Millaista yhteistyötä toivoisit päivähoidon ja perhekeskustiimin välille?

3. Millaisissa asioissa ohjaisit perheitä ottamaan yhteyttä perhekeskustiimiin?

    3.1 Miten asiakkuus perhekeskuksessa alkaa?

    3.2 Mitä asiakkuuteen liittyy? (esim. käytännönjärjestelyt, ketä tapaamisissa läsnä yms.)

    3.3 Mitkä asiakkuuden pääpiirteet? (esim. mitä asiakkuuden aikana tehdään yms.)

4. Millaiseksi koet tiedonmääräsi perhekeskustiimistä tai sen toiminnasta?

    4.1 Mistä asioista kaipaisit lisää tietoa liittyen perhekeskustiimiin?

    4.2 Oletko ollut työssäsi tilanteissa, joissa perheiden kanssa on keskusteltu perhekeskustiimistä? Millaisiksi tilanteet koit?

    4.3 Oletko saanut perheiltä palautetta tiimin toiminnasta? Millaista palaute on ollut?

5. Onko sinulla kehittämisideoita heidän toimintansa suhteen?

    5.1 Millaisia terveisiä haluaisit lähettää perhekeskustiimille?

LIITE 5 Haastattelukysymykset lapsiperheille

1. Mitä käsite perhekeskustiimi mielestäsi tarkoittaa?

    1.1 Missä olet tutustunut perhekeskustiimin toimintaan tai kuullut siitä puhuttavan?

    1.2 Mikä taho perhekeskustiimin toiminnan tuottaa?

2. Mitä mielestäsi perhekeskustiimin toimintaan kuuluu?

    2.1 Ketä perhekeskustiimissä toimii?

    2.2 Mitä ajattelisit asiakkuuden perhekeskuksessa sisältävän?

    2.3 Ketä ajattelisit olevan läsnä tapaamisissa asiakkuuden alettua?

3. Millaista tukea perhekeskustiimiltä saa?

    3.1 Millaisissa tilanteissa ottaisit itse yhteyttä tai ohjaisit ottamaan yhteyttä perhekeskustiimiin?

    3.2 Oletko joskus ohjannut ottamaan yhteyttä perhekeskustiimiin? Millaisissa tilanteissa?

4. Millaiseksi koet tiedonmääräsi perhekeskustiimistä tai sen toiminnasta?

    4.1 Mistä etsisit tietoa perhekeskustiimistä?

    4.2 Minkä tahon toivoisit antavan lisää tietoa perhekeskustiimistä tai sen toiminnasta?

    4.3 Millaista tietoa kaipaisit lisää perhekeskustiimistä?

5. Onko teidän perheellä tai lähipiirillä kokemuksia perhekeskustiimin toiminnasta?

    5.1 Miten asiakkuus alkoi?

    5.2 Millainen kokemus asiakkuus oli?

6. Onko sinulla kehittämisideoita heidän toimintansa suhteen?

    6.1 Millaisia terveisiä haluaisit lähettää perhekeskustiimille?